

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra andragogiky a managementu vzdělávání

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Dvouleté děti v předškolním vzdělávání

Two-year-old in preschool education

Vendulka Fouňová

Vedoucí práce: RNDr. Ing. Eva Urbanová, MBA

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Školský management

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Dvouleté děti v předškolním vzdělávání potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 15. 04. 2021

Na tomto místě děkuji RNDr. Ing. Evě Urbanové, MBA za cenné rady, pomoc a ochotu při zpracování mé bakalářské práce. Velmi děkuji všem ředitelkám mateřských škol zřízovaných Magistrátem města Plzně, které mi poskytly možnost provést výzkumné šetření, a vedoucí odboru školství, mládeže a tělovýchovy Magistrátu města Plzně Ing. Bc. Dagmar Škrlantové za zaštitění výzkumného šetření.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou dvouletých dětí v předškolním vzdělávání. Téma reaguje na aktuální otázky školského managementu a na současnou situaci v předškolním vzdělávání. Hlavním cílem bylo zjistit připravenost mateřských škol, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, přijímat dvouleté děti. Bakalářská práce se skládá ze dvou hlavních částí, teoretické a praktické. V teoretické části se práce věnuje vzdělávání dvouletých dětí z pohledu školské legislativy, možnostem institucionálního vzdělávání dvouletých dětí, psychosociálnímu vývoji dítěte předškolního věku, období vzdoru, vývojovému předělu, specifické hře dvouletého dítěte, naplňování potřeb dítěte v praxi předškolního vzdělávání, zkoumá přínosy a rizika vzdělávání dvouletých dětí, vymezuje specifické podmínky pro vzdělávání dvouletých dětí. V praktické části bylo pomocí dotazníkového šetření zjišťováno, jakým způsobem jsou předškolní zařízení, která jsou zřizována Magistrátem města Plzně, připravena na vzdělávání dvouletých dětí. Byly zjišťovány podmínky materiální, psychosociální, hygienické a personální, režim dne, přínosy a rizika, která přináší mateřské škole vzdělávání dvouletých dětí. Všechny tyto okolnosti mají přímý vliv na to, zda jsou mateřské školy na vzdělávání dvouletých dětí připraveny. Podmínky pro vzdělávání dvouletých dětí v mateřské škole mají přímou souvislost s uspokojováním základních potřeb dětí do tří let a s kvalitním a úspěšným průběhem vzdělávání. Zásadní podmínkou je pedagogické zajištění dvou pedagogů ve třídě a dopomoc chůvy nebo školního asistenta. Dotazník byl určen ředitelkám mateřských škol. Na závěr byla výsledná zjištění shrnuta a byly zodpovězeny výzkumné otázky.

KLÍČOVÁ SLOVA

Předškolní vzdělávání, dvouleté děti, vývojová specifika dvouletého dítěte, připravenost zařízení, podmínky vzdělávání.

ABSTRACT

The bachelor's thesis deals with the issue of two-year-old children in preschool education. The topic responds to current issues of school management and the current situation in preschool education. The main goal was to find out the readiness of kindergartens, which are established by the City of Pilsen, to accept two-year-old children. The bachelor thesis consists of two main parts, theoretical and practical. The theoretical part deals with the education of two-year-old children in terms of school legislation, the possibilities of institutional education of two-year children, psychosocial development of preschool children, defiance, developmental divide, specific game of two-year-olds two-year-old children, defines specific conditions for the education of two-year-old children. In the practical part, a questionnaire survey was used to find out how pre-school facilities, which are established by the City of Pilsen, are prepared for the education of two-year-old children. Material, psychosocial, hygienic and personnel conditions, daily routine, benefits and risks that bring kindergarten education to two-year-old children were determined. All these circumstances have a direct impact on whether kindergartens are ready for the education of two-year-olds. The conditions for the education of two-year-old children in kindergarten are directly related to the satisfaction of the basic needs of children under the age of three and to the quality and successful course of education. The basic condition is the pedagogical provision of two teachers in the class and the assistance of a nanny or school assistant. The questionnaire was intended for kindergarten principals. Finally, the resulting findings were summarized and research questions were answered.

KEYWORDS

Preschool education, two-year-old children, developmental specifics of a two-year-old child, readiness of facilities, conditions of education.

Obsah

Úvod	6
1 Vzdělávání dvouletých dětí	8
1.1 Legislativní rámec.....	10
1.2 Možnosti institucionálního vzdělávání dvouletých dětí	11
1.2.1 Jesle	12
1.2.2 Mateřská škola.....	13
1.2.3 Mateřské centrum	17
1.2.4 Dětská skupina.....	18
1.3 Přínosy a rizika vzdělávání dětí předškolního věku	19
2 Specifické podmínky pro vzdělávání dvouletých dětí.....	22
2.1 Psychosociální vývoj dítěte předškolního věku.....	22
2.1.1 Vývoj dítěte od dvou do tří let (batolecí věk).....	22
2.1.2 Věk vzdoru a hry	26
2.2 Příprava podmínek pro dvouleté děti	30
2.3 Naplňování potřeb dítěte v praxi předškolního vzdělávání	35
3 Metodologie.....	38
3.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky.....	38
3.2 Výzkumný vzorek a metody sběru dat	39
4 Výsledky výzkumu	40
Závěr.....	54
Seznam použitých informačních zdrojů	58
Seznam příloh	61

Úvod

V dnešní době čelí předškolní vzdělávání velkým nárokům na potřeby rodiny a celé společnosti. V právních předpisech došlo k řadě změn na podporu rodiny. Mateřské školy se velmi obávaly povinnosti přijímat k předškolnímu vzdělávání děti od dvou let věku. Tato povinnost vznikla zákonnou úpravou, jejíž platnost se vázala k roku 2020, ale byla v roce 2018 zrušena. Mateřské školy byly od této povinnosti osvobozeny. V budoucnu se předpokládá zvýšený zájem rodičů o zařazení dětí mladších tří let do předškolního vzdělávání. Rodina ztrácí svoji dřívější podobu, zvyšuje se počet rodin založených bez uzavření manželství, vícegenerační soužití mizí a prodlužuje se doba strávená v zaměstnání. Vysoká rozvodovost a nestabilita rodin mění potřebu rodin. Mnoho rodičů zvažuje, zda se bude věnovat svému dítěti doma delší dobu, nebo dítě umístí do mateřské školy a vrátí se do zaměstnání co nejdříve. Rodiče chtějí sami rozhodovat o zařazení svého dítěte do předškolního vzdělávání. Rodinná politika dává rodičům možnost volby délky rodičovské dovolené od dvou do čtyř let. Částka vyplácená státem je pevně stanovená. Rodiče se musí rozhodnout, zda zůstanou doma s dítětem do 4 let věku a budou pobírat velmi nízkou měsíční částku. Někteří rodiče nechťejí snižovat svoji životní úroveň a rozhodnou se umístit své dvouleté dítě do předškolního zařízení. Přijímání dvouletých dětí k předškolnímu vzdělávání je důležité hlavně z hlediska ekonomického. Rodičům je umožněno pracovat a zajistit finanční stabilitu rodiny. Mateřská škola pomáhá sladit život rodinný a profesní a současně zlepšuje ekonomickou situaci rodiny. Mateřská škola může být prospěšná pro dvouleté děti, které pocházejí ze sociálně slabých rodin. Mateřská škola může dítěti poskytnout pocit bezpečí, pokud domov není pro dítě jistota. Nástup dvouletých dětí do mateřské školy bývá velmi stresující pro samotné děti, ale i pro jejich rodiče. Tyto děti jsou citově vázány na svoji matku a své blízké. Většina dvouletých dětí reaguje na vstup do mateřské školy pláčem a vzdorem. Dvouleté děti bývají nejisté a častěji nemocné. Dítě nemá možnost posilovat emoční vztahy se svými nejbližšími a nedostane od nich podněty, které potřebuje ke svému zdravému vývoji. Adaptace dvouletých dětí probíhá delší dobu, je náročná pro děti, jejich rodiče, kteří si nejsou jisti nástupem do mateřské školy, i pedagogy. Některé mateřské školy budou nuceny přijímat dvouleté děti k předškolnímu vzdělávání z důvodu nenaplnění kapacity a nezkracování úvazků pedagogických pracovníků.

Zřizovatelé situaci mapují a postupně se na tuto situaci připravují a někteří zřizují samostatné třídy pro dvouleté děti. Téma bakalářské práce Dvouleté děti v předškolním vzdělávání je velmi aktuální a bylo zvoleno i z osobních důvodů autorky práce, která ve třídě dvouletých dětí pracovala a velmi ji tato práce naplňovala. Vzdělávání a výchova dvouletých dětí je velmi rozdílná od vzdělávání a výchovy předškolních dětí. V souladu se studovaným oborem se autorka zaměřila na připravenost mateřských škol na přijímání dvouletých dětí. Cílem bakalářské práce bylo zjistit připravenost mateřských škol, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, přijímat dvouleté děti k předškolnímu vzdělávání. Výzkum probíhal v mateřských školách, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, formou elektronického dotazníkového šetření. Zjišťoval, jaké jsou podmínky pro vzdělávání dvouletých dětí v těchto mateřských školách.

Byly stanoveny následující výzkumné otázky:

1. Které materiální, hygienické a personální podmínky splňují mateřské školy při předškolním vzdělávání dvouletých dětí nejvíce?
2. Jak mají mateřské školy zajištěné psychosociální podmínky a upravený režim dne při předškolním vzdělávání dvouletých dětí?
3. Jaká rizika a jaké příležitosti přináší mateřské škole vzdělávání dvouletých dětí?

V závěru práce byla shrnuta výzkumná zjištění a zodpovězeny výzkumné otázky.

1 Vzdělávání dvouletých dětí

„V současné době se stává stále aktuálnějším tématem poskytování služby institucionální péče o děti mladší tří let. Po ukončení činnosti jeslí se obrací pozornost rodičů, kteří potřebují zabezpečit své dítě, častěji k mateřským školám. Ty však mnohdy nejsou na přijetí těchto dětí připraveny. Důvody jsou různé, nelze proto paušalizovat a srovnávat jednotlivé školy bez ucelené znalosti podmínek pro vzdělávání a jejich přizpůsobení aktuálním potřebám dětí.“ (Splavcová a Kropáčková, 2016, s. 9)

Téma institucionálního vzdělávání dvouletých dětí je v naší zemi v posledním období hodně diskutovaný problém, ke kterému se vyjadřují odborníci – psychologové, pedagogové, pediatři, sociologové i úředníci ministerstev – zdravotnictví, práce a sociálních věcí, školství, mládeže a tělovýchovy. Téma je o to zajímavější, že vychází ze dvou významných zkušeností. První zkušenost je známá z institucionální péče – jesle do roku 1989. Této péči byla vytýkána kolektivistická výchova a nerespektování potřeb a zájmů jedince. Můžeme konstatovat, že tato zkušenost je velmi často uváděna jako negativní zkušenost s institucionální výchovou dětí od dvou let. A jako protiklad je dáována rodinná výchova – péče o dvouleté děti v rodině. Návrh na umístění dětí dvouletých do MŠ vznikl jako jedno z mnoha opatření na podporu rodiny. Cílem těchto podpůrných opatření je pomoci v péči rodičům dvouletých dětí a umožnit jim sladit jak rodinný, tak profesní život. Některá opatření – podpora vzniku firemních školek, zavedení otcovské dovolené, již byla realizována v tzv. Prorodinném balíčku z roku 2008. (Splavcová a Kropáčková, 2016, s. 9, 15)

Mateřské školy by se měly začít na přijímání dvouletých dětí připravovat. Připravovat podmínky, dovybavit mateřskou školu pomůckami nezbytnými pro dvouleté děti. Nakupovat vhodné hračky, vybudovat sprchový kout, zakoupit přebalovací pult. V nejbližších letech začne počet předškolních dětí klesat a mateřské školy začnou přijímat i děti dvouleté. Vzdělávání dvouletých dětí nemůže probíhat při počtu 28 dětí ve třídě a bez úpravy podmínek pro tyto děti. U dvouletých dětí dochází k odpoutání od matky a celé rodiny a nastává období socializace. Dítě se začíná zajímat o druhé děti, vyhledává jejich společnost. Péče o tyto děti není nic nového. (Kropáčková a Splavcová, 2016, s. 7 – 8, 15)

„Základní principy vzdělávání dvouletých dětí:

- 1. individuálně podporovat jejich rozvoj, zvědavost, snahu po objevování a aktivitě, ale nepřetěžovat je, tzn. nepoškodit děti fyzicky ani psychicky,*
- 2. vytvořit pevné základy pro jejich postupné osamostatňování v oblasti sebeobsluhy a socializace směřující k rozvoji osobnosti,*
- 3. úzce spolupracovat s rodinou a vytvořit podmínky pro zajištění organické provázanosti režimu dvouletého dítěte v rodině i v instituci.“*

Některé tříleté i čtyřleté děti nejsou na mateřskou školu zralé, ale některé děti dvouleté zvládnou docházku do mateřské školy nebo jiného zařízení raného období. Úkolem těchto zařízení je dopřát dětem prostředí k rozvoji a učení, což se daří i u dětí dvouletých. *„Při vzdělávání dvouletých dětí je nutno si uvědomit, že primární a nezastupitelnou úlohu zastává rodinná výchova.“* (Kropáčková a Splavcová, 2016, s. 30 - 40)

„Odborná veřejnost vcelku jednoznačně odmítla podpořit začlenění dvouletých batolat do mateřské školy především z obav před jejich masovým začleňováním. Nepokládala tuto možnost za vhodné opatření pro zmíněnou věkovou kategorii. Podobně se vyjádřila i většina učitelek mateřských škol. Patrně i proto nebyl schválen návrh předpisu, který ukládal povinnost vytvoření příslušné kapacity pro všechny dvouleté děti. Jestliže dvouleté dítě chodí do mateřské školy každý pracovní den a tráví v ní víc než tři, čtyři hodiny ve větší skupině dětí, rozhodně to není v jeho nejlepším zájmu. Neposiluje si intenzivní emoční vztahy s nejbližšími dospělými, nedostává právě od nich nejvhodnější podněty ke svému rozvoji. Pochopitelně máme na mysli běžnou rodinu – v případě některých zcela nedostatečně fungujících rodičů představuje pobyt v kolektivním zařízení už pro takhle malé dítě zásadní obohacení kognitivního a možná i emocionálního rozvoje.“ (Mertin, 2020, s. 3)

Pokud rodiče umístí dvouleté dítě do mateřské školy, získají nový a realističtější pohled na svou výchovu a vývoj svého dítěte. Dovednosti dítěte nebudou již podceňovat ani přeceňovat. Některé rodinné prostředí je pro dítě nedostatečně podnětné a některé nebezpečné nebo stresující. Rodiče mají někdy představu, že by jejich dítě mělo naplnit jejich sny. Pak hrozí přetížení dítěte po stránce intelektové nebo tělesné. (Opravilová, 2016, s. 158) Práce s dvouletými dětmi je zcela odlišná od práce s předškoláky. U dvouletých dětí se musíme zaměřit na dovednosti sebeobsluhy a adaptaci. Tyto děti se učí hlavně hrou,

nápodobou a situačním učením nebo vlastním prožitkem. Dvouleté dítě má potřebu silné vazby na dospělého člověka. Doba soustředění je malá. Důležité je nastavit pravidelný režim a pocit bezpečí. (Kotová, 2021, s. 15)

1.1 Legislativní rámec

Žádný zákon neukládá povinnost přijímat k předškolnímu vzdělávání dvouleté děti. Pokud mateřská škola začne dvouleté děti k předškolnímu vzdělávání přijímat, vzniká jí povinnost plnit právní předpisy, které s přijímáním dvouletých dětí souvisí. Součástí celoživotního vzdělávání je již předškolní vzdělávání. Význam předškolního vzdělávání podporují tři nejvýznamnější dokumenty s celostátní platností:

- Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha.
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, uvádí cíle předškolního vzdělávání, předškolní vzdělávání vyrovnává nerovnoměrný vývoj dětí před vstupem do základní školy.
- RVP PV, umožňuje školám zformulovat vlastní vzdělávací program. (Průcha a Kořátková, 2013, s. 112)

Předškolnímu vzdělávání se věnuje kromě školského zákona i zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o pedagogických pracovnících), vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška č. 84/2001 Sb., o hygienických požadavcích na hračky a výrobky pro děti ve věku do 3 let, ve znění pozdějších předpisů. Školským zákonem se musí řídit všechny mateřské školy, které jsou zapsané v rejstříku škol a školských zařízení. Cíle předškolního vzdělávání vymezuje § 33 – předškolní vzdělávání rozvíjí osobnost dětí, rozumový, tělesný a citový vývoj, děti se seznamují se základními pravidly chování a jednání, životními hodnotami. Předškolní vzdělávání vyrovnává rozdíly ve vývoji dětí před vstupem do základní školy. Dětem se speciálními vzdělávacími potřebami je poskytována speciálně pedagogická péče. Organizací předškolního vzdělávání se zabývá § 34 – pro děti v rozmezí od 2 do zpravidla 6 let se organizuje předškolní vzdělávání. Na přijetí do mateřské školy nemá právní nárok dítě, které je mladší 3 let. Předškolní vzdělávání je povinné pro děti, které dosáhnou do 31. 8. pěti let, od počátku

dalšího školního roku, který následuje po jejich pátých narozeninách. Podrobnosti o podmínkách provozu mateřské školy jsou stanoveny vyhláškou o předškolním vzdělávání. V § 2 zákona o pedagogických pracovnících se vymezují pojmy pedagogický pracovník a přímá pedagogická činnost. V § 3 předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka a § 6 stanovuje požadavky pro získávání kvalifikace učitele mateřské školy. V souladu s § 1 vyhlášky o předškolním vzdělávání organizuje mateřská škola spolu se zákonnými zástupci a dalšími osobami činnosti a vykonává aktivity k rozvoji dětí, prohlubuje výchovně vzdělávací působení rodiny, mateřské školy a společnosti. Hygienické požadavky na hračky a výrobky pro děti do tří let vymezuje vyhláška o hygienických požadavcích, kdy jsou stanoveny podle § 1 požadavky na hračky, které mohou děti vkládat do úst, hračky, které přijdou do styku s potravinami, a ošacení do velikosti 110 včetně.

Průcha a Kořátková (2013, s. 74) shrnují legislativu týkající se pedagogických pracovníků mateřských škol následovně: „*Legislativní dokumenty mají podobu dvou základních zákonů a vyhlášky, které ve svých konkrétních paragrafech přímo či blízce souvisejí s profesními požadavky na činnost učitelky mateřské školy. Pracovní činnosti učitelky blíže upřesňují dokumenty příslušné mateřské školy, jako je např. vnitřní a organizační řád a upřesnění pracovní náplně učitelky a různé provozní aktualizace školy.*“

1.2 Možnosti institucionálního vzdělávání dvouletých dětí

Institucionální péče o dvouleté děti má v České republice tradici. Dříve to byly hlavně jesle, které byly ošetrovací ústavy a platily tam zdravotnické předpisy. V současné době existuje v České republice několik možností vzdělávání dvouletých dětí. Rodiče se rozhodují podle vlastní intuice, doporučení známých a ostatních rodičů. Hodnotí výhody i rizika služeb. (Kropáčková a Splavcová, 2017, s. 13, 16 - 17) Institucionální péče má doplňovat výchovu rodinnou. Dítěti je poskytováno prostředí s dostatkem podnětů k jeho kvalitnímu dalšímu rozvoji i vzdělávání. (Kotová, 2021, s. 9)

Sárközi (2021, s. 6 - 7) uvádí širokou nabídku předškolních zařízení v České republice: „*Máme mateřské školy, dětské skupiny, mikrojesle, lesní mateřské školy, jesle, lesní kluby, speciální mateřské školy či třídy, přípravné třídy při základních školách, přípravný stupeň základní školy speciální...Pro každou z vyjmenovaných institucí platí jiná pravidla fungování i odlišný způsob financování, což je značně neefektivní.*“ „*Už to, že péče o děti*

stejného věku spadá pod dvě různá ministerstva, která spolu navíc příliš nekomunikují, generuje celou řadu problémů...“

1.2.1 Jesle

Původně byly jesle vedeny jako ošetrovací ústavy. Třídy jeslí byly určeny pro dvouleté děti. O děti se staraly dětské sestry. Jesle v současné době nabízí služby, které jsou v souladu s potřebami rodiny.

„Poučení z historie jeslí:

- *Kvalitní zařízení denní péče nejsou pro dvouleté děti škodlivá.*
- *Výzkumně nebyly prokázány negativní vlivy zařízení denní péče na dvouleté děti.*
- *Individuální přístup k dvouletému dítěti (v počtu 5-6 dětí na pečující osobu) v zařízeních denní péče je nezbytným předpokladem kvality.*
- *Spolupráce instituce s rodinou z hlediska adaptace a dalšího vývoje dítěte je nutná.*
- *Vzdělávání pracovníků pracujících v zařízeních denní péče v oblasti vývojové psychologie a předškolní pedagogiky je žádoucí.*
- *Spokojená matka = spokojené dítě, optimální sladění rodinného a pracovního života mladých rodin je možné.“ (Kropáčková a Splavcová, 2016, s. 18, 22)*

Jesle dobře vypadaly, byly dobře vybavené, personál byl snaživý, školený, a mnohé děti tam byly spokojené. Bylo poukazováno na to, že děti byly často nemocné. Vývojová psychologie je proti kolektivní výchově v tak raném věku. Děti nejsou vývojově dozrálé. Organismus dítěte by neměl být přetěžován. Výchova v rodině je pro dvouleté dítě příjemnější, vývojově přiměřenější. Za komunismu u nás jeslí přibývalo a mnoho žen tak mohlo nastoupit do práce. V daleko větší míře byly jesle využívány v zahraničí. Procento dětí v jeslích se začalo zmenšovat, matky zjistily, že pro děti nejsou nejlepší. (Matějček, 2005, s. 133)

Některé děti měly s jeslemi problémy. Špatně se přizpůsobovaly, nemohly tam spát nebo jíst. V devadesátých letech jeslí ubylo. Dítě ve věku dvou let není na jesle vývojově připravené a po stránce psychické je to pro něj velmi náročné. Dítě si vytváří v tomto období vlastní identitu a je pro něj vhodné trávit čas s lidmi, které zná z rodiny. Dítě má rádo ostatní děti, ale pouze v omezeném množství, nechce, aby mu ostatní děti narušovaly jeho hru.

U dětí do tří let vznikají určité požadavky na zvládnutí dětského kolektivu. Velké procento dětí, které dnes jesle navštěvují, pobyt v jeslích zvládá. Některé děti jsou více úzkostné nebo méně přizpůsobivé. Některé jsou v jeslích spokojené. Adaptace trvá někomu déle, ale je potřeba postupně prodlužovat dobu v jeslích strávenou. Velké množství dětí se nedovede přizpůsobit novému prostředí, velmi potřebují matku a každé odloučení je pro ně těžké. Pláčou, hledají matku, až se vyčerpají a jsou apatické. Pokud dítě jesle špatně zvládá, odložíme nástup do jeslí na později. Dítě je potřeba postupně osamostatňovat, chválit. Tříleté dítě je na mateřskou školu již zralé a je pro něj žádoucí a užitečná. Jesle pomáhají hlavně dospělým, aby uskutečnili svoje plány. Pro dítě znamenají zvýšené nároky po stránce psychické i fyzické. (Matějček, 2016, s. 167 - 169)

V České republice byly jesle tradiční institucí, která pečovala o děti do tří let. V této době se rozvíjí projekt mikrojeslí. Jedná se o veřejnou službu péče o dítě. Služba je určena pro děti od půl roku do čtyř let. (Kropáčková a Splavcová, 2017, s. 17)

1.2.2 Mateřská škola

Mateřská škola je určena dětem od 2 do zpravidla 6 let. O děti se starají kvalifikovaní pedagogové, kteří mají vystudovanou předškolní pedagogiku. Hlavním úkolem je rozvíjet děti v oblasti vzdělávání a výchovy. Mateřská škola má velký vliv na vývoj dítěte. Ovlivňuje tělesný, duševní i morální vývoj dítěte. Mateřská škola vytváří dítěti prostor pro přátelství, důvěru, pohodu i radost. (Kotová, 2021, s. 9) V České republice je samozřejmostí, že existují instituce pro děti předškolního věku – mateřské školy a jesle. Předškolní vzdělávání má u nás dlouhou tradici. Úroveň vzdělávání v mateřských školách byla a je velmi kvalitní. Učitelky se připravují na svoji profesi ve středních pedagogických školách a na pedagogických fakultách. Předškolní vzdělávání je součástí vzdělávání celoživotního. Vyrovňuje rozdíly v sociální oblasti a připravuje na vstup do školy. (Průcha a Kořátková, 2013, s. 110)

„Mateřská škola je legislativně zakotvena v rámci vzdělávací soustavy jako druh školy. V procesu vzdělávání i v jeho organizaci se proto řídí obdobnými pravidly jako školy ostatní. Úkolem institucionálního předškolního vzdělávání je doplňovat a podporovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Předškolní vzdělávání má usnadňovat dítěti jeho další životní i vzdělávací cestu. Jeho úkolem je proto rozvíjet

osobnost dítěte, podporovat jeho tělesný rozvoj a zdraví, jeho osobní spokojenost a pohodu, napomáhat mu v chápání okolního světa a motivovat je k dalšímu poznávání a učení, stejně tak i učit dítě žít ve společnosti ostatních a přibližovat mu normy a hodnoty touto společností uznávané.“ (RVP PV, online, 2018, s. 6 – 7)

Dítě má být s maminkou co nejdéle. Nejlepší je pro nástup do mateřské školy věk tří let. Maminky, které jsou doma a pobírají rodičovský příspěvek a přivedou dvouleté dítě, protože ho neumí zabavit, říkají, že si potřebuje hrát s dětmi. Dvouleté dítě si hraje ale samo, pouze vedle ostatních dětí. „*Dítě se musí u maminky dohřát, dopéct, domazlit, dokud nebude dostatečně zralé, aby nastoupilo mezi vrstevníky.“ (Štefková, 2020, s. 12 –15)*

Nástup do mateřské školy je obtížný pro dítě i pro maminku. Je potřeba poskytnout dítěti pocit bezpečí. Dítě je potřeba ráno včas budít, nechat ho v klidu nasnídat, dát mu jeho oblíbenou hračku, dát si pozor na vlastní úzkost a krátce se rozloučit. V prvních měsících bývá dítě častěji unavené, protože čas strávený ve školce je příliš dlouhý, nerespektuje se střídání aktivity a odpočinku. Je potřeba dostatečné doby na noční spánek, sledovat výživu. (Bacus, 2015, s. 161)

Vstup do mateřské školy je důležitý životní krok. Dítě by mělo umět běhat, jezdit na tříkolce, skákat, umět pracovat s tužkou, měly by ho zajímat knihy a udržet pozornost při vyprávění. Používá delší věty, porozumí pokynům, umí vyjádřit potřeby a přání. Dítě již zná básničky, písničky. Zvládá samoobsluhu ve stolování, oblékání a hygieně. Začíná napodobovat domácí práce, ale pozornost je krátkodobá. Dítě se rádo pohybuje mezi ostatními dětmi, začíná si s nimi i hrát a učí se je i respektovat. Mezi dětmi jsou rozdíly, každé dítě se vyvíjí individuálně. Pokud je dítě opožděné v oblasti hrubé nebo jemné motoriky, řeči nebo v sociální oblasti, je dobré navštívit odborníky. Doporučuje se návštěva dětského lékaře a dětského psychologa. Pokud se dítě vyvíjí nerovnoměrně, je možné mu dopomoci k vyrovnanému rozvoji. (Matějček, 2016, s. 190 - 191)

Velká většina dětí navštěvuje instituci předškolního vzdělávání. Většina jich přichází ve věku 3 až 4 let, v posledním roce před nástupem do školy navštěvuje mateřskou školu 90 % dětí. Je to česká specialita. Většinu tvoří děti vývojově zralé a na společnost ostatních dětí se těší. Některé rodiny jsou nefunkční nebo prochází těžkým obdobím. Mateřská škola dítěti poskytuje vstřícné prostředí. Dítě zde poznává společenské normy a kulturní zvyky,

učí se hygienickým návykům, stolování, úklidu hraček, připravuje se na školu. Společnost ostatních dětí je pro předškolní dítě vývojovou nutností. Z pohybových dovedností je důležité dítě naučit udržet rovnováhu, plavat. Dítě začíná vnímat detaily, učí se skládat i rozkládat. Velmi oblíbené jsou stavebnice a puzzle, které podporují zrakové vnímání. O duševním vyspívání nám hodně řeknou výtvarné projevy dětí. Začínají kreslit hlavonožce. Pokud se dítě v tomto období naučí čistit zuby, mýt ruce před jídlem, koupat se před spaním, umýt si ovoce, bude tyto návyky brát jako samozřejmost. Dítě ještě nemá schopnost se dlouhou dobu soustředit, má menší výdrž, je celkově nezralé. Je důležité, aby dítě dělalo věci správně, ne živelně. Mezi náročnější úkoly patří úklid hraček a udržování pořádku. Je dobré dítěti nabídnout pomoc a nenechat ho v tom samotné. Dítěti pomáháme, nepracujeme za něj. Později dítě bude úklid praktikovat již samo. Druhým náročnějším úkolem je zásah do potřeby jídla a pití. Opět pomůže spolupráce a hlavně dobrý příklad, než jakékoli zákazy. Pokud své nároky přeženeme, dítě je vzdorovité, úzkostné nebo naopak v útlumu. Nyní je i nejvhodnější doba k výchově k toleranci, naučit se přijímat dítě s navenek znatelným postižením, rozdílnou etnickou příslušností, mateřskou řečí, barvou pleti. V mateřské škole platí, že „na něčem se můžeme domluvit, něco se smí, něco se nesmí a něco se musí.“ Řád a dodržování pravidel dává dětem pocit jistoty. Bezbřehá volnost vede k uvolňování schopností pro učení, nabývání nových zkušeností a radostné hraní. Dítě nesmí ohrozit sebe ani druhé, nesmí ubližovat ostatním. Paní učitelka určuje, co je dobré a co dobré není, uděluje pochvaly i nesouhlas. Vychovává děti nejen tím, co říká, ale i jak reaguje. (Matějček, 2005, s. 141 - 170)

„V současném pojetí mateřské školy se nacházíme v etapě přijetí a naplňování moderního pojetí pedocentrické orientace. Dítě, péče o něj a rozvoj jeho dispozic, je jejím základem. Každé dítě je respektováno jako osobnost, má své individuální potřeby a zájmy a ty nás vedou k nacházení metod a aktivit, kterými je možné je dále rozšiřovat a připravovat tak dítě na další vzdělávání.“ Pro dítě je důležitá skupina vrstevníků, spolupráce s ostatními dětmi, dítě získává sociální zkušenosti a dovednosti. *„Proces spolužití a výchovy je oboustranně obohacující a poskytuje mnoho našim dětem, ale i ve velké míře nám dospělým. Děti jsou jako studánky, když se o ně dobře staráme, můžeme z nich čerpat živou vodu. Mateřské školy mají v současné době koncepční a programové podklady citlivě nastaveny, ale přitom obsahují i vzdělávací cíle, které mají dítě komplexně rozvíjet.“* (Košťátková, 2008, s. 86, 189)

Jesle by si děti nikdy nevymyslely, ale mateřskou školu ano. Děti mateřskou školu potřebují. Předškolní děti překračují hranice své rodiny a budují si vztah ke svým vrstevníkům. Většina dětí touží po společnosti ostatních dětí. Vztahy k ostatním vrstevníkům se budou dále prohlubovat a rozvíjet. Mateřská škola k tomu dává příležitost, nabízí schopnost spolupráce, zatím pouze ve hře a na krátký čas. Rozvíjí se prosociální vlastnosti. Děti jsou šťastné, smějí se, dovádějí a povídají si. Vznikají první přátelství. Mateřská škola poskytuje dětem citově stabilní a klidné prostředí. Silnou stránkou mateřské školy jsou zkušenosti s osvojováním návyků v oblékání, hygieně, úklidu a znalosti s osvojováním dovedností. Společnost ostatních dětí, hračky a hra jsou pro dítě velkým přínosem, někdy působí až léčivě. „Z hlediska vývojové psychologie je mezi batoletem a dítětem předškolního věku rozdíl epochy.“ (Matějček, 2013, s. 47 - 50)

„Mateřská škola je tradiční vzdělávací institucí pro děti předškolního věku v České republice, která je v gesci MŠMT. Její činnost zahrnuje vzdělávání, výchovu a péči. S věkem dítěte se podíl vzdělávání a péče mění. Vzdělávání dvouletých dětí vyžaduje nejvyšší podíl péče. Nutnou podmínkou vzdělávání dvouletých dětí je, aby metody a formy práce byly voleny nejen s ohledem k věku dítěte, ale i k individuálním potřebám a možnostem všech dětí.“ (Kropáčová a Splavcová 2017, s. 13)

V mateřské škole dítě upoutá prostor, který je odlišný od prostoru doma. Vše je zde uzpůsobeno dětským rozměrům, je to svět pro děti a vše je jim dostupné. Děti se seznamují s různými materiály, rozvíjí jemnou motoriku, myšlení, tvořivost. Základní potřebou je pohyb, který podporuje aktivitu dítěte, myšlení a používání pomůcek. Dítě překonává obavy z neznámého, je bezstarostné a uvolněné. Dítě se v mateřské škole setká s odlišným vyjadřováním a je stimulováno k jeho pochopení, hledá cestu do nové společnosti svých vrstevníků a dospělých. Dítě žije přítomností, nedokáže si představit čas budoucí. Dvouleté dítě má snahu prosazovat své touhy a potřeby a nechce se přizpůsobit vnějším pravidlům. Jedná se o první znaky osamostatňování. (Kotátková, 2008, s. 21 - 30)

„Tři základní cíle, které jsou závazné pro celé předškolní období:

1. Rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání,
2. Osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost,

3. *Získání osobní samostatnosti a schopnosti projevat se jako samostatná osobnost působící na své okolí.*“

„Období mezi druhým a třetím rokem je v životě dítěte velmi důležitým a významným obdobím, ve kterém dochází k intenzivnímu rozvoji řeči, k výraznému osamostatňování a expanzivnímu rozvoji motorických dovedností, především zdokonalování pohybových aktivit. Dítě projevuje touhu po poznání, objevování, manipulaci a experimentaci s předměty.“ Dvouleté děti potřebují pomoc učitelek, protože nejsou zcela samostatné. (Kropáčková a Splavcová, 2016, s. 32, 40) Tlak ze strany rodičů, aby jejich dítě docházelo do mateřské školy, se nezmění. Rodiče dávají přednost veřejné mateřské škole. Úplata je zde v řádu stokorun. Mateřská škola má provozní dobu kolem 10 hodin, ale dětská skupina kolem 6 hodin. Mateřskou školu tak navštěvují děti ze všech sociálních vrstev, ale jesse budou jen pro vrstvy bohatší. (Sárközi, 2021, s. 7)

1.2.3 Mateřské centrum

Mateřská centra vznikají za účelem společného trávení času. Plní hlavně funkci sociální a výchovně vzdělávací. Programy se zaměřují na volnočasové aktivity dětí, vzdělávací aktivity rodinných příslušníků, hlavně žen na mateřské dovolené, které ztrácejí kontakt s veřejným životem. V mateřském centru mohou rozvíjet své schopnosti a dovednosti. Herny bývají vybaveny hračkami, herními prvky, knížkami a výtvarnými potřebami. Programem je volná zábava dětí a rodičů, za děti jsou rodiče odpovědní. Nejčastějšími návštěvníky jsou maminky s dětmi ve věku od 9 měsíců do 3 let. K dispozici bývá mikrovlnná trouba k ohřátí jídla, nádobí i příbory. Maminky si mohou uvařit kávu, čaj nebo zakoupit občerstvení. Pro děti jsou připraveny nočníky, stupínky, prkýnka, přebalovací pulty, jídelní židličky.

První možností dítěte pro vstup do institucionálního vzdělávání jsou mateřská centra. Poskytují možnost setkávání rodičů a jejich dětí. Nabízejí prostor pro výpomoc mezi rodiči a využití volného času. Matky, které jsou na mateřské dovolené, tato centra zřizují. První takové bylo založeno v Praze 1992. Je to občanské sdružení, spolek, který je otevřený veřejnosti. Může ho navštěvovat každý člen rodiny, rodiče, ale i prarodiče. Některá jsou zaměřena na různé aktivity, vzdělávání, sport, výtvarné i hudební činnosti. Akce jsou jednorázové nebo pravidelné. Je to místo pro výměnu zkušeností i naslouchání. Součástí

centra bývá možnost pohlídat dítě a odborné poradenství. „*Dítě se v mateřském centru snaží navázat nějaký kontakt s vrstevníky, avšak zpočátku to neumí jinak, než že do nich šťouchá, tahá je za ruku, za vlasy, bere jim hračky atd. Postupně s fyzickým rozvojem a se zdokonalováním pohybových aktivit se počet obohacujících sociálních kontaktů nejen s dospělými, ale i s druhými dětmi zvyšuje.*“ (Opravidlová, 2016, s. 152 - 153) Mateřská centra jsou z psychologického pohledu výborná. Je to klub, či místo setkávání maminek na mateřské dovolené. Někdy doplní setkání společný program. Mateřské centrum mohou navštěvovat i muži. Děti si společně hrají, matky si popovídají. Cílem mateřských center je vyhnout se izolaci, ale udržet pouto matky s dítětem. (Matějček, 2005, s. 134)

1.2.4 Dětská skupina

Dětská skupina je jednou z možností péče o děti raného věku. Vychází vstříc hlavně rodičům, kteří jsou zaměstnaní. (Opravidlová, 2016, s. 155) Provozování dětské skupiny je ekonomicky výhodné a nemusí dodržovat přísné podmínky, které platí v mateřské škole. V dětské skupině bývá maximálně 12 dětí, nemusí tedy splňovat hygienická pravidla jako mateřské školy. O tento počet dětí se starají dva lidé, což je v mateřských školách nemožné po stránce ekonomické. Dle legislativy může být v dětské skupině i 24 dětí. V praxi to ale nebývá. Při počtu 13 a více dětí, již musí být u dětí 3 dospělé osoby. (Sárközi, 2021, s. 7) „*Dětská skupina je nejnovějším způsobem poskytování péče o děti raného věku. Činnost pečujících osob spočívá v „hlídání a péči o dítě“.*“ Služby, které poskytují péči o děti raného věku, jsou velmi náročné po stránce finanční pro rodiče i pro ty, kteří tyto služby zřizují. Velmi těžké je najít kvalitní zařízení. Někteří rodiče nechtějí svěřit své dítě osobě, která je nekvalifikovaná a někteří nemají dostatek finančních prostředků tuto službu zaplatit. (Splavcová a Kropáčková, 2016, s. 20 - 21)

„*Dětská skupina je institucí v gesci Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV), právně ukotvenou zákonem č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů. Je určena pro výchovu a péči o děti od jednoho roku do nástupu povinné školní docházky. Tento zákon určuje kvalifikační předpoklady pečujících osob, počet dětí ve skupině a počet pečujících osob, náležitosti plánu výchovné péče, evidence dětí a smlouvy o poskytování služby. Úplata za službu je nastavována poskytovatelem. V dětské skupině není povinné poskytování stravování. Dětské skupiny*

ve velikosti do 12 dětí nepodléhají vyhlášce č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých. Pro jejich potřeby vznikla samostatná vyhláška č. 281/2014 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz dětské skupiny do 12 dětí.“ V mnohých regionech nebylo možné umístit do mateřských škol i čtyřleté děti, protože jejich kapacita byla plná. Jako alternativa vznikly dětské skupiny. (Kropáčková a Splavcová, 2017, s. 14) Z dětských skupin se mají stát jesle, věk dětí má být omezen. V současné době jsou mateřské školy a dětské skupiny pro stejně staré děti. Tyto instituce by měly na sebe v budoucnu navazovat. Jesle budou pro mladší děti a mateřské školy pro starší. Dětské skupiny se nemusí řídit rámcovým vzdělávacím plánem a nemají ŠVP. Mateřské školy nabízejí starším dětem kvalitní péči, vzdělávání i výchovu. Pracovnice jeslí budou muset splňovat určitou kvalifikaci a budou financovány ze státního rozpočtu. (Sárközi, 2021, s. 7)

1.3 Přínosy a rizika vzdělávání dětí předškolního věku

Pro dítě může být velmi přínosné zařazení do mateřské školy, ale má to i svá rizika, kterým můžeme buď částečně předejít, nebo zmírnit jejich dopad. Přínosy i rizika jsou vzájemně propojené s podmínkami, které pro dítě vytvoříme. (Splavcová a Kropáčková, 2016, s. 93)

Přínosy pro děti

Hlavním přínosem pro dítě je možnost jeho rozvoje po všech stránkách. Děti vzdělávají kvalifikovaní pedagogové, v každé mateřské škole je povinnost vypracovat školní vzdělávací plán, který vychází z RVP PV a je přihlédnuto k podmínkám konkrétní školy. Dítě potřebuje sociální kontakty. V mateřské škole vznikají první sociální vztahy a dítě se zapojuje do kolektivu. Mateřská škola dítěti nabízí variabilní prostředí, je tu dostatek hraček, didaktických pomůcek, k tvoření se využívají různé materiály. Dítě zkouší nové věci, objevuje a zkoumá. Dítě je správně motivováno k dovednostem a ostatní děti jsou mu příkladem. Důležitá je podpora sebeobsluhy ve všech základních činnostech. Dítě je vedeno k samostatnosti a získání pocitu, že to zvládne samo. K základním potřebám patří pravidelný režim, který dětem pomáhá. A ten v mateřské škole mají. (Splavcová a Kropáčková, 2016, s. 93 - 94)

Přínosy pro rodinu

Mateřská škola je pro rodiče jistota. Dítě má stálé prostředí, stálé pedagogy a pravidelný režim. Všechny oblasti vzdělávání a výchovy v mateřské škole jsou kontrolovány. Kvalitu péče o děti zajišťují kvalifikovaní pedagogové, kteří děti vedou přiměřeně jejich možnostem, systematicky a komplexně. Potřeby dětí jsou vždy na prvním místě. V mateřských školách se dbá na vysoký standard stravování. Důležitá je pravidelnost a pitný režim. Strava je pestrá a rozmanitá. Děti jsou vedeny ke správnému stolování. Jídlo a pití je nabízeno, ale ne vnucováno. Pedagogové pomáhají rodičům při potížích s výchovou i rozvojem dítěte. V případě potřeby doporučí návštěvu poradenského zařízení, logopeda, psychologa a dalšího specialisty. (Splavcová a Kropáčková, 2016, s. 95)

Přínosy pro mateřskou školu

Zařazením dvouletých dětí zvyšuje mateřská škola svou prestiž a kvalitu. Pedagogičtí pracovníci se musí dále vzdělávat a dochází k jejich rozvoji. Rodiče, kteří dali své dítě do mateřské školy již v raném věku, jsou pro školu přínosem. Jsou více aktivní a více se zapojují do dění mateřské školy. Dvouleté děti mohou zajistit kapacitu mateřských škol v době, kdy je méně dětí. Nemusí docházet k rušení tříd nebo i celých mateřských škol. (Splavcová a Kropáčková, 2016, s. 96)

Rizika pro děti

Největším rizikem je nezralost dítěte. Okamžik, kdy by mohlo dítě nastoupit do mateřské školy, je velmi těžké zjistit. Věk není jediná hranice pro vstup do mateřské školy. Někdo nemá problém nastoupit do mateřské školy již ve dvou letech, jiný není zralý ani ve čtyřech. Rodiče by měli být připraveni na riziko nezralosti svého dítěte. Dalším rizikem je nedostatečně dlouhá adaptace dítěte. Každé dítě potřebuje jinou dobu k adaptaci. Pokud se adaptace urychlí, může dojít k problémům. Pokud je to možné, měli by rodiče pracovat na zkrácený úvazek, aby dítě nemuselo trávit v mateřské škole zbytečně dlouhou dobu. Pobyt delší, než osm hodin je pro dítě nevhodný. Aby se předešlo nadměrné zátěži, je vhodné mít pro dvouleté děti samostatnou třídu. Začleněním dvouletých dětí mezi starší děti dochází k jejich přetěžování. (Splavcová a Kropáčková, 2016, s. 96 - 97)

Rizika pro rodiny

Rodiče musí počítat s častou nemocností svého dítěte. Imunita není ještě plně rozvinutá. Nemocnost má vliv i na adaptaci, která se tím prodlužuje. Nástup do mateřské školy je náročný jak pro dítě, tak i pro celou rodinu. Dítě se odpoutává od rodiny a často si oblíbí svoji učitelku, na kterou se fixuje. (Splavcová a Kropáčková, 2016, s. 97 - 98)

Rizika pro mateřskou školu

Mateřská škola musí být připravena na nástup dvouletých dětí. Je potřeba mít dostatek kvalitního personálu a upravit podmínky vzdělávání. Pro dvouleté děti je vhodnější umístění do malé skupiny vrstevníků. Pokud jsou dvouleté děti zařazeny do smíšené třídy, je to velmi náročné pro pedagoga i samotné děti. Je pak těžké zvolit vhodný režim dne a činnosti ve třídě. (Splavcová a Kropáčková, 2016, s. 98)

2 Specifické podmínky pro vzdělávání dvouletých dětí

MŠMT vydalo informační materiál, který pomáhá v orientaci vzdělávání dvouletých dětí. Určuje postup v nastavení podmínek pro děti dvouleté. „*Při přípravě podmínek pro dvouleté děti by již nyní měl ředitel vycházet z tohoto materiálu nebo z podmínek, které nastavuje vyhláška č. 14/2005 Sb. S odkladnou účinností od roku 2020. Připravené podmínky musí být v souladu s RVP PV (2017).*“ (Kropáčková a Splavcová, 2017, s. 36).

2.1 Psychosociální vývoj dítěte předškolního věku

„*Prvním rokům života, do kterého spadá také předškolní věk, přisuzovala psychologie velký formativní význam od nepaměti. Vývoj v tomto období probíhá nejdynamičtěji z celého života člověka, lze tedy očekávat největší následky vlivu prostředí. Současně je dítě prakticky absolutně závislé na dospělých, což podstatně zvyšuje význam jejich působení, ale zároveň i jejich odpovědnost. V předškolním období jsou „okna poznávání a rozvíjení“ otevřena dokořán, je to mimořádně příznivé období pro rozvíjení různých stránek osobnosti dítěte. Probíhají zde intenzivně procesy zrání i učení a nikdy potom už se jedinec nebude vyvíjet tak bouřlivě a snad ani tak intenzivně, a proto je až trestuhodné nevyužít tuto dobu k co nejširšímu rozvoji dítěte.*“ (Mertin a Gillernová, 2010, s. 9) Dvouleté děti potřebují pomoc učitelek, protože nejsou plně samostatné. „*Období mezi druhým a třetím rokem je v životě dítěte velmi důležitým a významným obdobím, ve kterém dochází k intenzivnímu rozvoji řeči, k výraznému osamostatňování a expanzivnímu rozvoji motorických dovedností, především zdokonalování pohybových aktivit. Dítě projevuje touhu po poznání, objevování, manipulaci a experimentaci s předměty.*“ (Kropáčková a Splavcová, 2016, s. 40)

2.1.1 Vývoj dítěte od dvou do tří let (batolecí věk)

Dítě se od jednoho do tří let nachází v batolecím věku. Dochází k výraznému rozvoji mnoha schopností i dovedností a rozvoji osobnosti dítěte. Hlavním znakem tohoto věku je osamostatňování a uvolňování vazeb. Dítě potřebuje pevné vedení, ale i kontrolu. Batole zjišťuje své limity, usiluje o své prosazení. (Vágnerová, 2012, s. 120 - 121)

Motorický vývoj předškolního dítěte

Zvyšuje se kvalita pohybové koordinace, pohyby jsou přesnější, hbitější, účelnější. Dítě začíná být samostatné v sebeobsluze oblékání, uklízení, hygieně. Dochází k rozvoji jemné motoriky a k rozvoji kresby. Kolem druhého roku začíná čarání. Ztvárnění postavy jako hlavonožce se objevuje u dítěte tříletého. (Mertin a Gillernová, 2010, s. 13 - 14)

Pohyb je pro dítě zajímavý sám o sobě. Dítě velmi rádo experimentuje, aktivity neustále opakuje a procvičuje.

„Z psychologického hlediska jsou významné dva druhy pohybu:

- *Retence, tj. udržení něčeho, setrvání někde.*
- *Eliminace, to znamená tendence pustit, zahodit, opustit to, co už nechce nebo kde už nechce být.“*

„Důležitým vývojovým mezníkem lokalizovaným do batolecího věku je schopnost regulovat vyměšování. Dítě se naučí udržovat čistotu teprve tehdy, když je schopné ovládat obě funkce svěračů, tj. retenci i eliminaci.“ Dítě si každý pohyb uvědomuje a prožívá, ovládá ho podle svých možností. Dítě potřebuje dostatek podnětů, které mu vyhovují, pro svůj rozvoj. Samostatná lokomoce má i sociální význam. Potřeba aktivity je uspokojována hlavně pohybem. Útlum aktivity nastává v době nemoci. Dospělým bývá dítě tlumeno, aby nerušilo. Dítě se pak vybijí jiným způsobem, například záchvatem vzteku. (Vágnerová, 2012, s. 121 - 123) Dítě udrží rovnováhu, umí chodit po špičkách, kope do míče, skáče z posledního schodu. Uvědomuje si směr svislý a vodorovný. Staví komín i kostky za sebou, dělá vlak. (Matějček, 2016, s. 171 - 172)

Kognitivní vývoj předškolního dítěte

Vnímání je globální, dítě zatím nerozlišuje základní vztahy, nechá se upoutat detailem. Dochází k rozvoji sluchové a zrakové diferenciaci, čas posuzuje pouze ve vztahu k určité činnosti. Dítě má barvitě představy, smyšlenky – dětské konfabulace. Rozvíjí se i řečové dovednosti. Paměť má charakter bezděčného uchování. (Mertin a Gillernová, 2010, s. 14 - 16)

Vývoj poznávacích procesů

K nárůstu symbolických aktivit dochází ve 2 letech. Tyto děti tráví symbolickou hrou pětinu doby, kdy si hrají. Pro rozvoj řeči je důležité pochopit symboly a uložit je v paměti. Chápání hry na „jako“ se průběhu věku mění, neboť k pochopení významu symbolu dojde dítě až po druhém roce. Zdrojem může být kniha s obrázky a výklad dospělého člověka. S rozvojem samostatné lokomoce se zlepšuje i poznání prostoru. Dítě se snaží určit i velikost, ale odhad vzdálenosti je nepřesný. Dvouleté dítě vnímá přítomnost a bezprostřední minulost, ale budoucnost pro ně nemá význam a nezajímá je. Od třetího roku dítě chápe pojem „před“ a „po“. Jistotou je pro ně to, co se děje teď. Význam počtu začínou chápat děti až po druhém roce. Dítě do tří let pozná množinu do 4 věcí. Často se ptají: „co“, „proč“ a „jak“. Tříleté dítě začíná užívat strategii řešení, aplikuje své poznatky. Dítě má již dost informací, ale jsou pouze útržkovité, bez propojení a pochopení pravidel. Často v tomto věku dochází k výbuchům zlosti a vzteku, neboť předpokládají, že jim ostatní rozumí a ví, co chtějí. (Vágnerová, 2012, s. 124 - 134)

Vývoj paměti a pozornosti

„V průběhu druhého a třetího roku života se rozvíjí zaměřenost pozornosti a velmi zvolna i schopnost odolávat vnějším rušivým vlivům. Děje se tak především díky zrání určitých oblastí mozku, ale i pod vlivem zkušeností a lepší orientace v okolním světě i v sobě samém. Od dvou do tří let se zlepšuje regulace zaměření pozornosti, úmyslná, vnitřně regulovaná pozornost začíná fungovat na konci druhého roku života. Dítě se dokáže zaměřit na to, co chce, i když samozřejmě jen po relativně krátkou dobu.“ Signálem dosažení vyššího stupně vývoje je sdílená pozornost a její iniciování. Dítě si uvědomuje, co lidé dělají a proč. S tím souvisí uvažování a jazykové dovednosti. Zlepšuje se krátkodobá pracovní paměť, implicitní i explicitní paměť. Dítě je schopné popsat, co vidělo při nákupu, pamatuje si jednoduchý příběh. (Vágnerová, 2012, s. 134 - 137)

Vývoj jazykových schopností a dovedností

„Jazyk je základním nástrojem sociální adaptace. Dítě jej přijímá v konkrétní, hotové a konvencí dané podobě. K tomu potřebuje model, který by mohlo napodobovat a osvojit si tak stejný jazykový systém. Úroveň verbálních dovedností je velmi citlivým ukazatelem

kvality rodinného prostředí.“ Děti mezi 2. a 3. rokem začínají používat základní gramatická pravidla a souvětí. (Vágnerová, 2012, s. 137 – 138, 145) Pokrok nastává i ve vývoji řeči, dítě si říká svým jménem a používá „ty a já“. (Matějček, 2016, s. 171 - 172)

Emoční a sociální vývoj dítěte předškolního věku

Důležitým úkolem pro dítě je naučit se udržet emoční rovnováhu. Pokud dítě nemá rozvinutou schopnost ovládat vlastní emoce, často reaguje hněvem a vztekem. Separační úzkost postupně klesá. Ve 3 letech dítě rozezná i pojmenuje základní emoce, s nimiž se setká. Největší část socializačního rozvoje probíhá v rodině. Rozvíjí se vztahy se členy rodiny a širší rodiny. Teritorium domova je pro dítě velmi důležité. Dobře ho zná, cítí se tam bezpečně. Od dvou let se teritorium rozšiřuje o vnější prostředí. Děti si v tomto věku hrají vedle sebe, jde o paralelní hru. Děti se při hře napodobují a získávají různé role. Předpokladem proniknutí do sociálního světa je odpoutání od matky. Separace probíhá pozvolna, dítě se utvrzuje, že je matka dosažitelná. *„Odpoutání je důležitým mezníkem, ale je možné pouze tehdy, když dítě mělo možnost vytvořit si a prožít stabilní, spolehlivou citovou vazbu. Pokud tomu tak nebylo, není se od čeho odpoutávat a dominantní potřebou je takovou vazbu vytvořit. Citově strádající dítě by i v tomto věku usilovalo o infantilní způsob uspokojení potřeby jistoty a bezpečí. Pokud žádoucího pocitu vztahové jistoty a bezpečí dosáhnout nelze, může si situaci zjednodušit a ke svému uspokojení využít neživých objektů, rituálů a stereotypů chování.“* Součástí socializace je rozvoj komunikačních dovedností. Děti mají potřebu upoutat pozornost a vyjádřit svá přání verbálními i neverbálními projevy. (Vágnerová, 2012, s. 146 - 153)

Velmi důležitá je potřeba jistoty, zázemí, lásky a bezpečí. Dále je potřeba sociálního kontaktu, citové vazby a seberealizace. Dítě se v tomhle věku velmi dobře motivuje. Vůle má kolísavý charakter. *„Dochází ke zkvalitnění a vývoji sociální reaktivity. Tento vývoj probíhá plynule od narození, ale předškolní období prvně poskytuje dítěti odlišné vztahy s vrstevníky. Dochází k vývoji sociálních kontrol neboli k přijímání a přijetí norem společensky žádoucího chování. Je to postupný proces a o interiorizaci sociálních norem mluvíme prvně v souvislosti s dosažením přibližně třetího roku. Další významnou rovinou je osvojování sociálních rolí, které se děje uvnitř i vně rodiny.“* (Mertin a Gillernová, 2010,

s. 17 - 19) Děti jsou stále velmi roztomilé, začíná se objevovat trucováním, zlost a vzdor. (Matějček, 2016, s. 171 - 172)

2.1.2 Věk vzdoru a hry

Úkolem tohoto věku je dosažení důvěry v sebe sama a důvěry ve své schopnosti. Dítě musí mít schopnost symbolického uvažování, aby si uchovalo představu matky a vyrovnalo se s její nepřítomností. Dítě musí odlišit sebe sama jako samostatnou osobnost. Další kompetencí je osvojení řeči, dítě může vyslovit svá přání a potřeby. Samostatná lokomoce umožňuje pohyb k matce, když ji dítě potřebuje. Dítě je pak citově vyrovnané i v případě nepřítomnosti matky. Tento věk má dva mezníky. Schopnost separovat se od matky a uvědomění si vlastní osobnosti a svých možností. Potřeba sebeprosazování může mít až charakter negativismu, který mívá různou intenzitu. Sebeprosazování se projevuje formou „já sám“ a „já chci“. *„Rozvoj sebepojetí směřuje k potvrzení vlastní jedinečnosti, individuality i ke spojení s ostatními, ke zdůraznění podobnosti jiným lidem a příslušnosti k nim. Sebepojetí se rozvíjí v rámci diferenciací sebe sama od okolí, především od osob, které o dítě pečují, ale zároveň se k nim nějak vztahuje.“* Součástí sebepojetí se stává genderová role. Obsah role je socio-kulturně podmíněn, je různý v různých společenských či sociálních vrstvách. Vývoj genderové identity prochází třemi fázemi. První je fáze uvědomování rozdílů mezi zástupci mužského a ženského pohlaví. Druhá je fáze pochopení vlastního pohlaví a třetí přijetí genderové identity. Děti v tomto věku vnímají rozdíly mezi mužským a ženským pohlavím. Rozlišují znaky zevnějšku, hračky, oblečení i činnosti. Dvouleté dítě zná a aktivně užívá slova „pán“, „paní“, „kluk“, „holka“. (Vágnerová, 2012, s. 166 - 176)

Období vzdoru

Dítě mezi druhým a třetím rokem prochází obdobím vzdoru. Tato fáze přichází stejně pravidelně jako puberta. Děti tropí rozruch doma i na ulici. Dítě došlo do tohoto vývojového období a nejedná se o chybu ve výchově. *„Ostatně ne nadarmo se tomuto období mezi druhým a třetím rokem říká „období vzdoru“. Je to období, kdy vývoj v oblasti rozumové, nervové i povahové rychle postupuje, ale současně se jeden s druhým poněkud rozchází.“* Dítě nezvládá danou situaci, nemá pro zvládnutí předpoklady. Jeho osobnost je nevyrovnaná. Něco očekávalo, ale nedostane to, dělá něco zajímavého, ale musí to ukončit.

Záchvat přichází náhle a jedná se o zkratkovité jednání a nervovou slabost. Po odeznění záchvatu se dítě chová opět jako andílek. Je dobré těmto záchvatům předcházet. Nepřerušujeme hru teď hned, ale necháme chvíli dítě dohrát. Při úklidu nabídneme pomoc. Nespěcháme, v klidu promlouváme k dítěti. Výbuch zlosti neposilujeme žádnou odezvou, ani tělesným trestem, ani výčitkami. Bez odezvy ztrácí toto jednání smysl. Když záchvat odezní, chováme se k dítěti jako před záchvatem. (Matějček, 2016, s. 172 - 175)

Dvouleté děti se velmi vztekají, vzdorují a je těžké se s nimi domluvit. Jedná se o vývojovou záležitost, která souvisí se zralostí osobnosti dítěte. Dítě se snaží přizpůsobit požadavkům svého okolí. Vztekání není žádná porucha, ale pokrok ve vývoji dítěte. Pokud dítě něco vyžaduje a nedostane to, je zklamáno. Něco ho velmi zajímá a někdo chce, aby dělalo něco jiného. Polovina zlostných záchvatů je způsobena spěchem, dospělý nemá čas si s dítětem v klidu promluvit. Je dobré konfliktům předcházet. Hru není dobré přerušit náhle, ale dítě upozornit, že hru budeme muset ukončit. Zdůvodníme proč, bude oběd, musíme si umýt ruce a hračky poklidit. Dítě za vzdor nikdy netrestáme, protože se jedná o projev slabosti nevypělého dítěte. Nejlepším řešením je nechat dítě o samotě, bez reakce dospělého a vzdor se vytratí. *„Dítě nemá trpět pocitem viny za své „špatné“ chování, ale má přijmout představu, že je to chování zbytečné a u tak velkého dítěte už nedůstojné, kterého je nutné se zbavit.“* (Matějček, 2013, s. 40 - 42)

Dvouleté dítě má problémy s poslušností. Naučilo se používat slovo „ne“ a často ho využívá. Konflikty se vyskytují téměř denně. *„Dítě buduje svou osobnost tím, že nám vzdoruje. Zrod vlastní osobnosti musíme zcela respektovat, i když je někdy jen těžko snesitelný.“* Když nám dítě vzdoruje, je to naprosto normální. Dítě se v tomto věku neumí chovat rozumně. Na dítě nesmíme křičet. Dítě si tvoří sociální inteligenci. Krátké vysvětlení stačí. Dítě všemu nerozumí, proto je potřeba prosadit vůli rodiče. (Bacus, 2015, s. 79 - 80)

Specifika hry dvouletého dítěte

„Současná mateřská škola uznává hru jako výsostnou činnost dětí a měla by ji citlivě odlišit od zacíleného předškolního vzdělávání. Hra působí na rozvoj poznávacích procesů tehdy, odpovídá-li skutečnému zájmu dítěte.“ Hrubou motoriku rozvíjí hračky rozvíjející pohyb. Fantazii, tvořivost a rozvoj inteligence podporují konstruktivní hračky a hračky pro hru

napodobivou. Děti rády pracují s vodou, pískem, plastelínou, papírem. (Opravilová, 2016, s. 89 - 96)

„Během prvního roku dítěte se vyvíjejí senzomotorické činnosti, manipulace s předměty, při nichž se rozvíjí vnímání. Ve druhém roce se objevuje oddálená nápodoba, ke které dochází v nepřítomnosti předlohy. Po tomto období nastupuje symbolická hra, řeč umožňuje slovní vyjádření, objevuje se kresba.“ Dítě manipuluje, experimentuje, napodobuje a opakuje činnosti, které se již naučilo. Pro dítě je důležitý prožitek samotné činnosti, ne výsledný produkt nebo efekt. Symbolická hra je na vrcholu mezi druhým a třetím rokem. Pak se objevují hry s pravidly. Následně se vyvíjí hry konstruktivní, hry se skrytými pravidly a hry se zjevnými pravidly. (Havlinová, 1995, s. 40 - 41)

„Hra souvisí s rozvojem motoriky, s rozvojem kognitivních struktur, s motivačně – volními faktory, s rozvojem a naplňováním sociálních vztahů. Pestrost a spontánnost her, zapojení dítěte v nich a jeho soustředění, závisí na mnoha činitelích předchozího vývoje i aktuálního stavu (na emoční atmosféře, na dostatku času a podnětů, na přiměřenosti podnětů, na „hrových kamarádech“).“ (Mertin a Gillernová, 2010, s. 21)

Batole začíná napodobovat činnosti dospělých, pohybuje se a zkouší své možnosti. *„Volná hra dovoluje používat vlastní tempo i způsob přicházení na kloub fungování okolního světa prostřednictvím spontánního učení. Hra je základní potřeba dětí a předškolní období by ji mělo dovolit naplňovat v její intenzivní podobě. Hra je živnou půdou pro rozvíjení dítěte.“* Dítě se vyrovnává s podněty svého okolí, proměňuje je, snaží se je pochopit, vrací se k nim, raduje se z nich. (Koťátková, 2008, s. 105, 148)

„Hra – sebeuspokojující potřeba. Hra je pro dítě základním prostředkem učení, poznání, prožívání. Prostřednictvím hry dítě získává nové zkušenosti, Při hře s druhými dětmi se seznamuje s různými vzorci chování, přijímá nové role. Spolupracuje. Prostřednictvím hry dítě objevuje hranice, zjišťuje, co smí a co nesmí.“ Hračka musí splňovat tato kritéria: zdravotní nezávadnost a bezpečnost, musí být přiměřená věku dítěte, podnětná, estetická. (Kropáčková a Splavcová, 2016, s. 45, 48)

„Hru považuji za úplně to nejdůležitější. Jakoukoli – námětovou, didaktickou, konstruktivní. Ráda děti při hře pozoruji a poslouchám. Jak mluví, jak tvoří, co vymyslí, co je napadne,

kde je ta tvořivost, ten nápad, objevení, experiment...To je ta nejlepší diagnostika, jakou znám.“ (Štefková, 2020, s. 15)

„Hra může poměrně přesně ukázat stupeň rozvoje dítěte. Jsme-li ke hře dítěte dostatečně vnímaví, prozradí nám, jaká je jeho pozornost, do jaké míry se dovede soustředit, jak dovede samostatně využít vlastní zkušenosti, zda je nápaditý a tvořivý i jak pohotově a spolehlivě reaguje na pravidla a pokyny, které je třeba při hře dodržet. Hra ukáže, jak rychle se dítě umí rozhodnout a předvídat důsledky svého rozhodnutí, jak dovede hodnotit své vlastní chyby a případně se z nich i poučit.“ (Opravilová, 2011, s. 58)

Dříve si děti hrály s tím, co našly v okolí a s předměty, které využíváme v domácnosti. Někdy jim hračku vyrobil děda, táta, maminka nebo babička. Důležitá byla hlavně dětská fantazie. V dnešní době jsou děti hračkami přesyceny. Hračka by měla rozvíjet vývoj dítěte po stránce pohybové, smyslové, citové i rozumové. Vytvářet správné návyky, podněcovat fantazii. Důležitá je bezpečnost a hygienická nezávadnost. Hračka musí být i pěkná a musí něco vydržet. Z pohledu psychologie má mít hračka hodnotu vývojovou, je vhodná pro určitý věk. Hračky podněcují vnímání zrakové, sluchové i hmatové. Cvičí paměť, abstraktní myšlení, sebeovládání, trpělivost. Hračky vybíráme podle temperamentu dítěte a zálib. Hračky harmonizují vývoj dítěte a posilují slabiny. *„Hra je vážná věc a hračky nejsou jenom hračky. Jsou tak důležité, že stojí za chvíli zamýšlení.“ (Matějček, 2013, s. 107 - 111)*

Velký vývojový předěl

Na konci třetího roku je dítě na prahu věku předškolního. Dítě za tyto tři roky získalo tolik, co již nezíská do dospělosti. Dítě má vědomí vlastního „já“, umí běhat, skákat, kreslí věci ze svého okolí, hlavně hlavonožce. Svoje dílo už i pojmenuje. Mluví ve větách rozvitých, umí písničky i básničky. Vzdělávacím nástrojem jsou knihy, děti zajímá již i děj na obrázcích. U dětí převládala hra paralelní, děti si hrály vedle sebe. Ostatní děti je přitahovaly, ale nechtěly být rušeny. Nyní dítě došlo i společensky, děti si hrají spolu. Naučily se sdílet společný čas, záměr a prostor. Děti již umí spolupracovat při hře. *„Tento vývojový pokrok je jedním ze základních předpokladů pro vstup dítěte do mateřské školy. Je to jeden z podstatných rysů jeho „mateřskoškolkovské zralosti“. Jestliže jsme řekli, že jesle jsou „zařízení pro dospělé a děti by si je sami nevymyslely“, pak tady máme vývojový*

předěl, po jehož překročení dítě může vstoupit do mateřské školy, jež „je zařízení pro děti a kdyby ho nebylo, děti by si je v nějaké podobě samy vytvořily.“ (Matějček, 2016, s. 188 - 190)

Vygotskij říká, že je potřeba zaměřit pozornost pedagogů na dozrávající části vývoje dítěte, které potřebují pomoc. Klade důraz na to, co již děti zvládají v danou chvíli a zajistit jim pomoc. Pokud má dítě vhodnou pomoc, je schopno činnost provádět na vyšší úrovni, než když pomoc nemá. (Tina Bruceová, 1996, s. 50)

Nejužitečnějšími hračkami je míč a kostky na stavění. Míč umí kopnout a hodit. Kostky staví do komínu nebo věže a začíná je stavět i za sebou, dělá „vlak“. S radostí čmárá, napodobuje kruh, zvládá svislé čáry, ne však vodorovné. V knížkách obrací stránky jednu po druhé. Důležité je opakování, ne stále nové podněty. Drží již pevně lžičku, dokáže se samo najíst. Pije z hrnečku a již se nepoleje. Dítě začíná vytvářet první věty o dvou, třech slovech. Dítě si říká svým jménem. Probouzí se sociální zájem. Pokud se jim něco nedaří, začnou plakat, vztekat se. V tomto období se kladou základy identity, které by měly být pevné a zdravé. Na nich bude vyrůstat celá osobnost dítěte. (Matějček, 2005, s. 113 - 116)

2.2 Příprava podmínek pro dvouleté děti

Podmínky kvalitního předškolního vzdělávání jsou zakotveny v RVP PV. Tento dokument je závazný a mateřské školy by se měly těmto podmínkám podle svých možností blížit. Všichni pedagogové mateřské školy připraví koncepci. Je potřeba zhodnotit stávající situaci a porovnat ji s potřebami. Následně se prodiskutují návrhy a hledají řešení. (Kropáčková a Splavcová, 2017, s. 39)

Zákony, vyhlášky a prováděcí právní předpisy legislativně vymezují podmínky vzdělávání dětí od dvou do tří let. RVP PV popisuje podmínky materiální, personální, psychosociální a hygienické. Tyto podmínky mají přímý vliv na kvalitu vzdělávání, kterou RVP PV požaduje.

„Podmínky pro vzdělávání dětí od dvou do tří let jsou vyhovující, jestliže:

- *Mateřská škola je vybavena dostatečným množstvím podnětných a bezpečných hraček a pomůcek vhodných pro dvouleté děti.*

- *Ve třídě s věkově homogenním uspořádáním pro dvouleté děti je použito více zavřených, dostatečně zabezpečených skříněk k ukládání hraček a pomůcek než ve třídě s věkově heterogenním uspořádáním. Tím je zajištěna bezpečnost dětí a předkládání přiměřeného množství podnětů pro tyto děti.*
- *Ve věkově heterogenní třídě jsou pro zajištění bezpečnosti jiným způsobem zneprístupněny bezpečnost ohrožující předměty. Ve třídě jsou nastavena dětem srozumitelná pravidla pro používání a ukládání hraček a pomůcek.*
- *Prostředí je upraveno tak, aby poskytovalo dostatečný prostor pro volný pohyb a hru dětí, umožňovalo variabilitu v uspořádání prostoru a zabezpečovalo možnost naplnění potřeby průběžného odpočinku.*
- *Mateřská škola je vybavena dostatečným zázemím pro zajištění hygieny dítěte.*
- *Šatna je vybavena dostatečně velkým úložným prostorem na náhradní oblečení a hygienické potřeby.*
- *Je zajištěn vyhovující režim dne, který respektuje potřeby dětí (zejména pravidelnost, dostatek času na realizaci činností, úprava času na stravování, dostatečný odpočinek).*
- *Mateřská škola vytváří podmínky pro adaptaci dítěte v souladu s jeho individuálními potřebami.*
- *Dítěti je umožněno používání specifických pomůcek pro zajištění pocitu bezpečí a jistoty.*
- *Vzdělávací činnosti jsou realizovány v menších skupinách či individuálně, podle potřeb a volby dětí.*
- *Učitel uplatňuje k dítěti laskavě důsledný přístup, dítě pozitivně přijímá.*
- *V mateřské škole jsou aktivně podněcovány pozitivní vztahy, které vedou k oboustranné důvěře a spolupráci s rodinou.“ (RVP PV, online, 2018, s. 31, 37 – 38)*

Psychosociální podmínky

Adaptační program dětí od dvou let musí probíhat hodně citlivě a ohleduplně k jejich individualitě. Je nevhodné, aby dítě pobývalo od prvního dne v mateřské škole od 7 do 16 hodin. Pokud je adaptace přiměřená a dostatečná, ovlivňuje to socializaci dítěte.

V případě nemoci v adaptačním období je potřeba znovu postupně adaptovat. Pedagog musí s rodiči o průběhu adaptace hovořit, aby se předešlo případným problémům i nedorozuměním. Vhodné je zařadit loučící rituál. Nutná je stálost prostředí i pečujících pedagogů. Tyto děti si vytváří velmi silnou vazbu na učitelku. Spojování tříd je pro dvouleté děti velmi nevhodné. (Splavcová a Kropáčková, 2016, s. 84 - 86) Provázanost režimu v rodině a adaptačního režimu je pro dvouleté dítě velmi důležitá. Děti mladší tří let se mají cítit v mateřské škole bezpečně a spokojeně. Velmi důležitá je spolupráce s rodiči. Dvouleté dítě si utváří své celoživotní návyky, učí se respektovat pravidla a řád, poznává mantinely. Dvouleté dítě potřebuje více klidu, možnost odpočinku během dne, více individuálního přístupu, dostatek času na činnosti i stravování. (MŠMT, online, 2017, s. 6)

Vnitřní a venkovní podmínky

Hlavní je bezpečnost dětí. Prostorů MŠ musí být bezpečné a musí být vytvořeny podmínky, které vedou k podpoře tělesného rozvoje, zdraví, spokojenosti a pohody dvouletého dítěte. Pro děti mladší tří let nejsou přijatelné hračky s drobnými dílky, neboť by je mohly vdechnout. Doporučuje se třídu vybavit dětskými kočárky a velkými auty. Neměly by chybět dětské knihy, nejlépe leporela podporující čtenářskou gramotnost. Ve třídě dětí do tří let musí být hlavně jednoduché stavebnice a hračky určené k manipulaci, rozkládání, skládání a vkládání. Příliš mnoho hraček působí na dvouleté dítě rušivě, hračky pouze vytahuje. V homogenní třídě se doporučuje využít zavřené skříně a volně dostupné hračky obměňovat. V heterogenní třídě musí prostředí vyhovovat všem, a proto je důležité, aby nevhodné hračky a pomůcky byly dvouletým dětem znepřístupněny. Z tohoto důvodu je pro dvouleté děti lepší umístění v samostatné třídě. (Splavcová a Kropáčková, 2016, s. 75 - 76)

Umístění prostor pro dvouleté děti je vhodné v přízemí. Velmi důležitý je dostatečný prostor v šatnách na náhradní oblečení a pleny. Stoly a židle musí odpovídat výšce dvouletých dětí. Na zahradě dvouleté děti potřebují hlavně rozvíjet hrubou a jemnou motoriku včetně prostorové orientace. Dvouleté děti si rády hrají na pískovišti. Staví hrady, dělají bábovičky. Pokud je to možné, vytvoříme pro dvouleté děti samostatnou třídu. Vhodné je vytvořit volný prostor, dvouleté děti nepotřebují koutky na hraní. *„Na zahradě patří k nejoblíbenějším hračkám vše na pískoviště a na hru s vodou – bábovky, kyblíčky, lopatky, hrabičky, sítko.*

Při pobytu na zahradě děti také rády využívají nabídku dalších hraček – odrážedla, velká auta, velké i malé míče, obruče.“ (Kropáčková a, Splavcová, 2017, s. 40 – 43, 45)

Mateřské školy nemusí zřizovat herny jen pro děti do tří let, ani vyřazovat hračky. Vhodné je rozšířit sortiment hraček a pomůcek pro dvouleté děti. Židle musí vyhovovat výšce dětí do tří let. Prostředí má poskytovat prostor pro hru a pohyb dětí, ale i klid na odpočinek a bezpečnost. Důležitý je prostor nebo skříň na hygienické potřeby dvouletých dětí, jako jsou vlhčené ubrousky a pleny. (MŠMT, online, 2017, s. 3 - 4)

Hygienické podmínky

Vyhláška č. 410/2005 Sb. stanoví hygienické vybavení pro dvouleté děti. Toalety mohou být nahrazeny nočníky, na papírové pleny musí být nášlapný koš a musí být k dispozici přebalovací pult nebo přebalovací podložky. Potřeba je úložný prostor nebo skříň na pleny. (Kropáčková a Splavcová, 2017, s. 41) Pedagogové se musí s rodiči dvouletých dětí domluvit na přinášení plen, vlhčených ubrousků a dostatku náhradního oblečení. Potřeba je pořídit krytý nášlapný koš na pleny, které jsou použité. (MŠMT, online, 2017, s. 4)

Vybavení nábytkem, hračkami, pomůckami

Židle a stoly musí odpovídat vzrůstu dětí. Hraček by mělo být přiměřeně a měly by se obměňovat. Důležitý je prostor pro pohyb. Ve třídě by měla být kuchyňka a odpočinkový kout. Lehátka k odpočinku musí být pevná a prodyšná. *„Pro dvouleté děti je přirozená nápodoba, manipulativní hry a experimentace. Mezi oblíbené hračky patří kočárky, panenky, autíčka a jiné dopravní prostředky různých velikostí, odrážedla, dřevěné kostky, skládačky, vkládačky, jednoduché stavebnice, velké molitanové kostky, nádobíčko, nářadí. Mezi volně dostupnými předměty by neměly chybět knihy, zejména leporela.*“ (Kropáčková a Splavcová, 2017, s. 44 - 45) Stávající hračky a didaktické pomůcky je potřeba přetřídit. Ve smíšených třídách se hračky uloží do vyšších polic nebo uzavřených skříněk. Hračky se postupně doplňují a obnovují podle počtu dětí ve třídě. (MŠMT, online, 2017, s. 3 – 4)

Personální podmínky

Učitelka k dvouletým dětem se vybírá s ohledem, jak s malými dětmi dokáže pracovat. Je potřeba vytipovat ty, které tato práce více baví. Tato práce je specifická a nemůže ji dělat

každá učitelka. Děti se učí hlavně základy sebeobsluhy a komunikace s vrstevníky. Chůvy mají osmihodinovou pracovní dobu v době, kdy je třída nejvíce plná. Učitelky se maximálně překrývají. I dvouleté děti se vzdělávají, malují, lepí, učí se písničky i básničky. Úroveň ale musí odpovídat věku. „*Práce s dvouletými dětmi je jiná, jiná je práce s jejich rodiči. Maminky musejí mít jistotu, že dávají dítě do dobrých rukou. Že se dítě bude cítit v mateřské škole bezpečně, že mu nikdo nebude ubližovat. Nejen děti na maminky, i maminky jsou na své ratolesti hodně fixované.*“ (Štefková, 2020, s. 12 - 14)

Učitelka, která pracuje s dvouletými dětmi, musí mít výborné znalosti vývojové psychologie, pedagogiky předškolního věku a dalších oborů. Měla by vhodně volit metody a formy vzdělávání a výchovy. Režim dne i činnosti přizpůsobit dětem a jejich potřebám. Práce je pro pedagoga velmi fyzicky a psychicky náročná. Nesmí se upínat na zvládnutí naplánovaných aktivit. Musí být trpělivá, klidná a udržovat pohodu ve třídě. Nutností je výborná komunikace s rodiči. (Splavcová a Kropáčková, 2016, s. 91) Ve třídě dvouletých dětí by měly být souběžně dvě pracovnice, nebo i tři při řízené činnosti a pobytu venku. Pedagogové by měli zůstat po celou dobu školního roku stejní. Dvouleté děti si vytváří s pedagogem pevnou vazbu. (Kropáčková a Splavcová, 2017, s. 46)

Ředitel musí zajistit překrývání pedagogů ve třídě dvouletých dětí v době řízené činnosti a pobytu venku. Ředitel může zaměstnat chůvu nebo školního asistenta ze Šablon pro MŠ. Chůva musí splňovat kvalifikační podmínky. Výše pracovní doby zvolí ředitel podle potřeb mateřské školy. Chůva je k dispozici pedagogům k zajištění bezpečnosti dvouletých dětí, pomáhá se sebeobsluhou a potřebami každého jedince. Podmínkou pro využití šablony je přítomnost alespoň dvou dětí, kterým budou tři roky ve 2. pololetí školního roku, ve kterém nastoupily do mateřské školy. (MŠMT, online, 2017, s. 6)

Režim dne

Pro dvouleté děti je čas strávený v mateřské škole velmi náročný. Dítě je v nové skupině lidí, dospělých a vrstevníků, v cizím prostoru. Režim dne dvouletých dětí musí vycházet z jejich potřeb. (Splavcová a Kropáčková, 2016, s. 119) Dvouletým dětem vytváří pocit bezpečí rituály, opakující se činnosti a časové posloupnosti. Děti potřebují dostatek času na odpočinek, stravování, zvládání sebeobsluhy a všechny činnosti. Volná hra zaujímá největší prostor. Při odpočinku po obědě většina dvouletých dětí usíná. Není vhodné děti

budit, ale nechat je dostatečně odpočinout. Režim dne je potřeba udržet stabilní. Je důležité, aby dvouleté děti byly ve svém prostředí, se svými učitelkami. Dítě by mělo do mateřské školy přicházet ve stejnou dobu a ve stejnou dobu i odcházet domů. Doba strávená v mateřské škole by měla být kratší. Velké množství dětí tráví v mateřské škole mnoho času. Vyzvedávání dítěte po 16 – 17 hodině není v zájmu dítěte. (Kropáčková a Splavcová, 2017, s. 47) Pro dvouleté děti je nutné upravit režim dne. Děti do tří let mají jinou potřebu aktivity, odpočinku i spánku. (MŠMT, online, 2017, s. 5)

Stravování, pitný režim

Životaspráva dvouletých dětí souvisí s jejich psychomotorickým vývojem a naplňováním jejich potřeb. Tyto děti potřebují mnohem více spánku i odpočinku. Proto je potřeba přizpůsobit režim dne jejich potřebám. Dopolední program je pro ně náročný, je potřeba jít dříve na oběd, na jídlo musejí mít více času a dostatek času je nutný i na spánek po obědě. Dvouletým dětem nestačí mít tekutiny k dispozici, ale je potřeba jim průběžně pít nabízet. (Splavcová a Kropáčková, 2016, s. 80) Mák a ořechy nejsou vhodné pro dvouleté děti. Celozrnné pečivo není vhodné pro všechny předškolní děti. Děti si v tomto období vytvářejí stravovací návyky, proto by měla mateřská škola dávat vyváženou a hlavně pestrou stravu. Děti do jídla nenutíme, ale nabízíme. Nutné je dodržování pitného režimu. Vhodný je čaj a voda. (Kropáčková a Splavcová, 2017, s. 49 - 50) Důležitá je úprava režimu dne, dostatek času na stravování. Dvouleté děti patří mezi skupinu strážníků 3 – 6 let. (MŠMT, online, 2017, s. 6)

2.3 Naplňování potřeb dítěte v praxi předškolního vzdělávání

Potřeby pomáhají žít život naplno, motivují. Při neuspokojování potřeb dochází k frustraci. Každodenními potřebami dítěte v mateřské škole je potřeba jídla, pití, hry, pohybu a pobytu na čerstvém vzduchu. Potřebu lásky nelze ničím nahradit, vývoj dítěte se deformuje, pokud o ni přijde. Prostředky si každá mateřská škola volí sama. Potřeby jsou u každého dítěte specifické. Je nutné respektovat individuální potřeby dětí. (Havlíková, 1995, s. 32 - 34)

„Podle teorie amerického psychologa Abrahama Maslowa vytvářejí lidské potřeby pětistupňovou pyramidu, ve které je každé patro vyhrazeno jedné oblasti potřeb. Pokud není naplněno patro spodní, pak podle Maslowa není možné naplnit žádné z vyšších pater.

Můžeme to ilustrovat příkladem: Když si člověk nemůže dojít na záchod, určitě se necítí bezpečně, zvláště pociťuje-li blížící se potřebu. Obvykle ale platí, že pokud dítě nemá v určitém prostředí naplněny potřeby z prvních dvou pater, nemůže se v něm cítit dobře, mít pocit sounáležitosti s ostatními, zažívat pocit uznání a seberealizace. Nemůže se tedy ani učit.“ (Svobodová, 2007, s. 11)

Děti mají potřeby fyziologické, sem patří potřeba jídla, pití, odpočinku, pohybu, hygieny. Na dalším stupni je potřeba bezpečí, jistoty a řádu. Pro děti je důležitá učitelka jako vzor v oblasti sociálního chování vůči ostatním dětem. Mateřská škola je pro děti neznámým prostorem. Vytváříme společná pravidla jako ochranu i přípravu na soužití. Je potřeba vytvářet pravidla, která mají smysl, je potřeba je vytvářet společně s dětmi, společně i hledat důsledky, které nastanou při jejich nedodržení a stanovit opatření, která nastanou, pokud se pravidla budou porušovat. Třetím stupněm je potřeba lásky a sounáležitosti. „Americký psycholog Ross Campbell píše, že nedostatek lásky se u dětí projevuje „zlobením“, upozorňováním na sebe formou negativního chování. Učitelé tvrdí, že děti, které na sebe tímto způsobem upozorňují, je stále více. U některých jsou si jisti, že příčinou je to, že děti ve svém okolí nenalézají dostatek lásky. Příčina je asi velice jednoduchá. Své děti sice velice milujeme, ale neumíme jim to dát najevo.“ Proto je velmi důležitý oční a fyzický kontakt a soustředěná pozornost v komunikaci s dítětem. Čtvrtý stupeň je potřeba úcty a uznání. Každé dítě potřebuje být milované a respektované. Komunikace s dítětem by měla být cesta, která je plná nových objevů, ne soubojem o to, kdo koho má poslechnout. Poslední je potřeba seberealizace. Pokud je dítě v mateřské škole šťastné, otevírá se prostor k rozvíjení jeho klíčových kompetencí. Pokud jsou naplněny všechny tyto potřeby, může začít probíhat proces učení. (Svobodová, 2007, s. 11, 21)

Potřeby dětí naplňuje nejdříve jen rodina. Děje se tak intuitivně. Rodina má dostatek času, aby potřeby dítěte poznala a pochopila. Když dítě nastoupí do mateřské školy, má odpovědnost za uspokojení jeho potřeb i učitelka. Učitelka je profesně připravena, aby uspokojovala potřeby více dětí. I když jsou potřeby hodně shodné, jejich způsob uspokojení se u dětí liší. (Opravilová, 2016, s. 65)

„Maslow utřídil lidské potřeby tak, že se hodí na každého člověka v každém věku.“ (viz obrázek 1)

„Model potřeb malého dítěte podle J. Langmeiera a Z. Matějčka:

1. *Potřeba určitého množství, kvality a proměnlivosti vnějších podnětů.*
2. *Potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech.*
3. *Potřeba prvotních citových a sociálních vztahů, tj. vztahů k osobám prvotních vychovatelů.*
4. *Potřeba identity, tj. potřeba společenského uplatnění a společenské hodnoty.*

Potřeba otevřené budoucnosti neboli životní perspektivy.“ (Havlínová, 1995, s. 35, 37)

Obrázek 1 Maslowova pyramida potřeb

Zdroj:http://www.newwaveservice.cz/uploads/media_items/maslowova-pyramida-pot%C5%99eb.original.png (upraveno autorkou)

Pokud nejsou potřeby dítěte naplňovány, může dítě strádat. Strádání, které trvá kratší dobu, se vyznačuje vegetativními poruchami, úzkostmi a agresivitou. Strádání, které trvá delší období, může způsobit poruchu – deprivaci. (Opravilová, 2016, s. 65)

3 Metodologie

Pro bakalářskou práci byl vybrán kvantitativní výzkum. *„Výzkum je systematický způsob řešení problémů, kterým se rozšiřují hranice vědomostí lidstva. Výzkumem se potvrzují či vyvracejí dosavadní poznatky, anebo se získávají nové poznatky. Výzkum snižuje nevědomost lidstva. Odstraňuje nesprávné, neúplné anebo nedokonalé poznání jevů. Odhaluje jejich více či méně skryté stránky. Výzkum je tedy způsob „zmoudření“ lidí. Výzkum je cyklické řešení problému. Konečné a definitivní řešení neexistuje, naše poznání nikdy nebude úplné, i když se vždy bude zdokonalovat a prohlubovat. V tom je optimistické směřování výzkumu.“* Kvantitativní výzkum pracuje s údaji číselnými, které je možno zpracovat matematicky. Vyhledává rozsah, množství či míru určitého jevu. Údaje se mohou průměrovat, sčítat nebo vyjádřit procentuálně. Kvantitativní výzkum má jednoznačné vyjádření údajů v číslech. V kvantitativním výzkumu si výzkumník udržuje odstup od jevů, které zkoumá. Je tedy nestranný. Samotný výzkum začíná určením výzkumného problému. Určení výzkumného problému je možné za předpokladu, že se výzkumník dobře zorientuje v teoretické stránce problematiky. Zjistí, co se již popsalo, zjistilo, co je již známé. Výzkumný problém nesmí být vymezený příliš široce. Výzkumník stanoví otázky, na které chce získat odpovědi, které něco řeší, odhalí. Pro bakalářskou práci byla zvolena metoda dotazníkového šetření, jedná se o nejpoužívanější metodu zjišťování údajů. Dotazník je ekonomický nástroj výzkumného šetření, lze získat mnoho informací v malém čase. Dotazník je spojen s otázkami, dotazováním písemnou formou. Je určen pro hromadné získávání informací. *„Každý dobře zkonstruovaný dotazník má jasně stanovený cíl. To je základní podmínka racionálně plánovaného výzkumu. Cíl musí být dostatečně konkrétní. Není-li cíl dotazníku promyšlený a jasný, odrazí se to v celé koncepci dotazníku, v jeho obsahu, formě položek, struktuře a někdy i v grafické podobě.“* Osoba, která dotazník vyplňuje, se nazývá respondent. Otázky jsou prvky dotazníku. (Gavora, 2010, s. 13, 35, 53, 121)

3.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem výzkumu je shromáždit údaje, které vysvětlují danou část reality a vytvoří o daném jevu teorii. V České republice máme širokou možnost vzdělávání dětí od dvou let. Mezi tradiční patří mateřská škola a jesle. Děti mohou navštěvovat dětské skupiny, mateřská

centra, lesní mateřské školy, lesní kluby. Výzkumným vzorkem pro bakalářskou práci byly vybrány mateřské školy, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit připravenost mateřských škol, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, přijímat dvouleté děti k předškolnímu vzdělávání.

Byly stanoveny následující výzkumné otázky:

1. Které materiální, hygienické a personální podmínky splňují mateřské školy při předškolním vzdělávání dvouletých dětí nejvíce?
2. Jak mají mateřské školy zajištěné psychosociální podmínky a upravený režim dne při předškolním vzdělávání dvouletých dětí?
3. Jaká rizika a jaké příležitosti přináší mateřské škole vzdělávání dvouletých dětí?

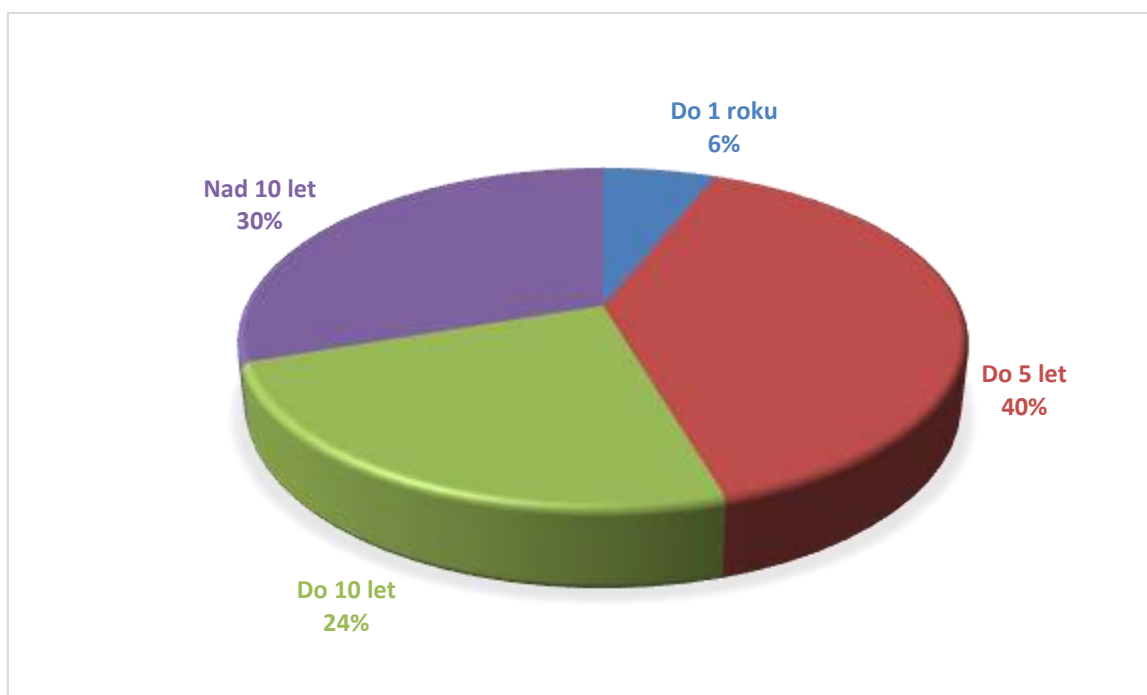
3.2 Výzkumný vzorek a metody sběru dat

Pro získání výsledků výzkumného šetření bylo použito dotazníkové šetření v elektronické podobě. Dotazník měl celkem 14 otázek, 2 otázky byly identifikační, 4 otázky byly uzavřené, 5 otázek pootevřených a 3 otázky otevřené, odpovědi respondentů byly anonymní. (viz příloha 1) Vedoucí odboru školství, mládeže a tělovýchovy Magistrátu města Plzně Ing. Bc. Dagmar Škrlantová dotazníkové šetření zaštitila a oslovila ředitelky mateřských škol, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, s prosbou o vyplnění dotazníku. V průvodním dopise byla uvedena důležitost výzkumu pro konkrétní výchovně vzdělávací situaci a zároveň poděkování za vyplnění dotazníku. Před samotným rozesláním dotazníkového šetření proběhla pilotáž, na kterou odpověděly 2 ředitelky, které pracují mimo Plzeň. Cílem bylo zjistit srozumitelnost otázek. Mateřských škol, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně je celkem 40. Tento výběrový soubor byl pro můj výzkum dostačující. Na dotazníkové šetření odpovědělo 33 respondentů, návratnost byla 82,5 %. Výzkum probíhal od 5. 2. 2021 do 14. 2. 2021 formou elektronického dotazníku od firmy Survio. Výsledky šetření byly poskytnuty vedoucí odboru školství, mládeže a tělovýchovy Magistrátu města Plzně Ing. Bc. Dagmar Škrlantové.

4 Výsledky výzkumu

V kapitole jsou popsány výsledky kvantitativního výzkumného šetření, které byly zaznamenány prostřednictvím obrázků a komentářů vyhodnocujících získaná data. Hodnoceno bylo 14 otázek, na které odpovídaly ředitelky mateřských škol, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně. Dotazník měl celkem 14 otázek, 2 otázky byly identifikační, 4 otázky byly uzavřené, 5 otázek pootevřených a 3 otázky otevřené. Odpovědi ředitelek byly anonymní. Mateřských škol, které zřizuje Magistrát města Plzně, je celkem 40. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 33 ředitelek.

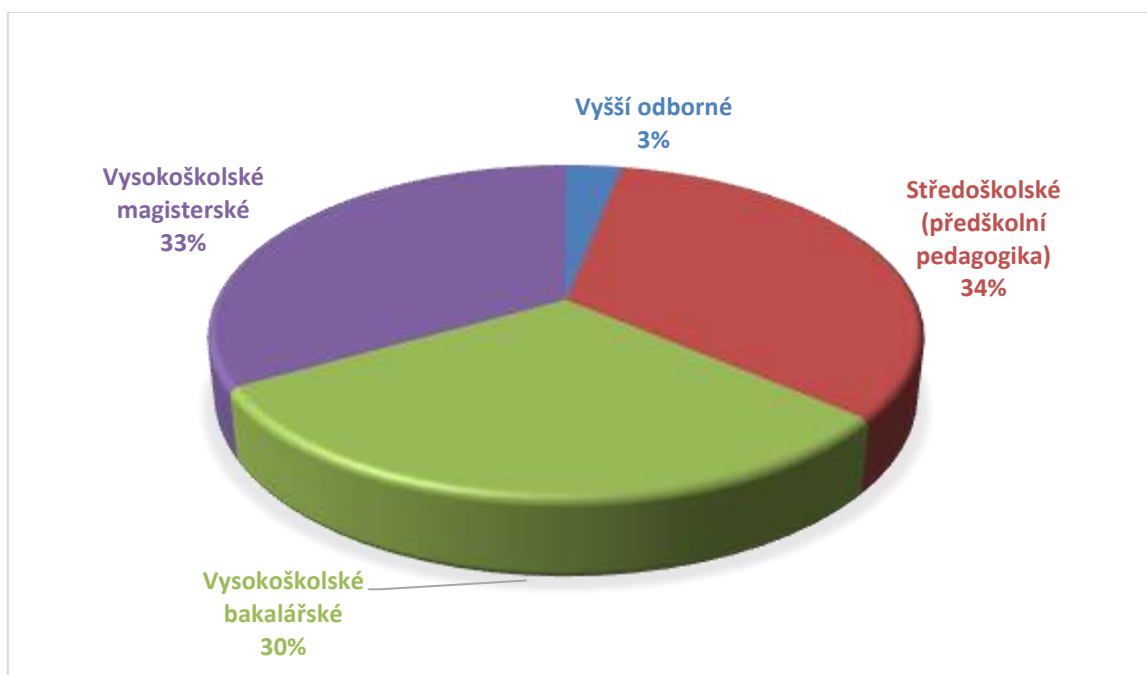
Obrázek 2: Jak dlouho pracujete ve vedoucí pozici ředitele/ředitelky mateřské školy?

Zdroj: vlastní

V úvodu dotazníkového šetření bylo identifikační otázkou zjišťováno, kolik let pracuje ředitel/ředitelka ve funkci. Do 1 roku je to pouze 6 % (2 ředitelky). Do 5 let je to převážná většina respondentů 40 % (13 ředitelek). Do 10 let pracuje ve funkci ředitelky 24 % (8 ředitelek). Nad 10 let ve funkci ředitelky připadá 30 % (10 ředitelek). Z toho vyplynula rovnoměrnost podílu odpracovaných let na vedoucí pozici ředitele/ředitelky mateřské školy.

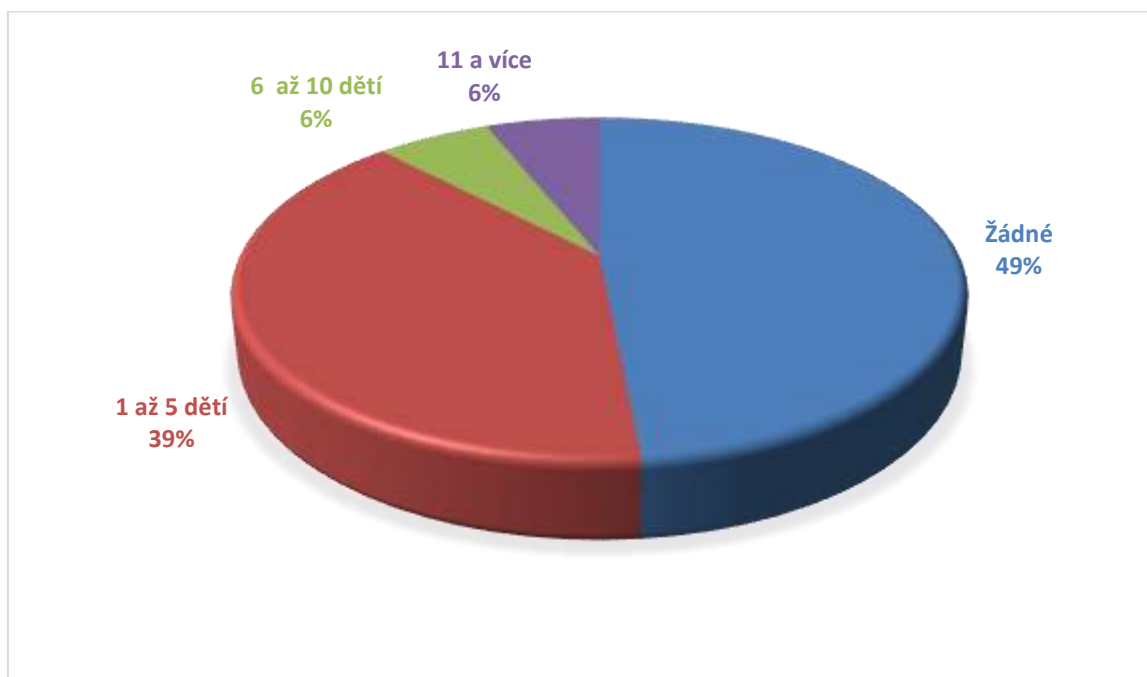
Obrázek 3: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Zdroj: vlastní

Ve druhé identifikační otázce bylo zjišťováno nejvyšší dosažené vzdělání ředitelek mateřských škol. Nejmenší podíl má vyšší odborné vzdělání 3 % (1 ředitelka). Ostatní vzdělání mají od 30 % do 34 %, což je velmi vyrovnané. Vzdělání vysokoškolské bakalářské je 30 % (10 ředitelek). Stejné procento je vysokoškolsky vzdělaných ředitelek, které mají vystudovaný magisterský obor (11 ředitelek) a středoškolsky vzdělaných ředitelek, které mají vystudovanou předškolní pedagogiku (11 ředitelek). Vzdělání ředitelek mateřských škol, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, je rovnoměrně rozloženo mezi vzdělání středoškolské, vysokoškolské bakalářské a vysokoškolské magisterské. Pouze vzdělání vyšší odborné je v menšině.

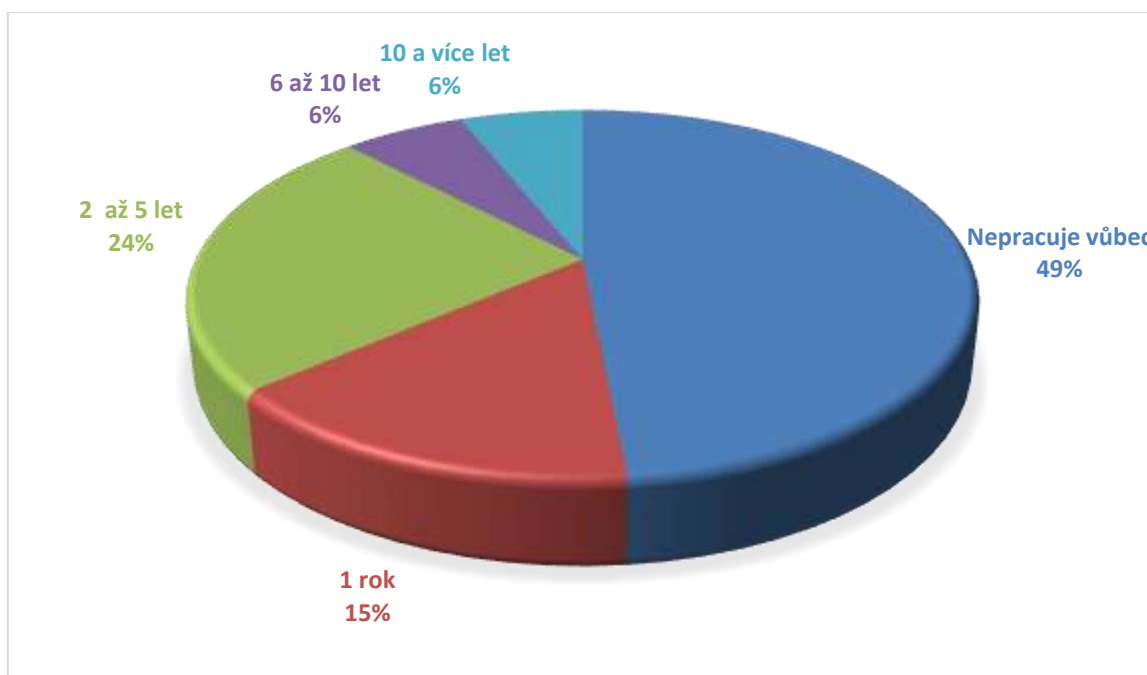
Obrázek 4: Kolik dvouletých dětí narozených od 1. 9. 2017 do 31. 8. 2018 navštěvuje vaši mateřskou školu ve školním roce 2020/2021?

Zdroj: vlastní

Na první polootevřenou otázku odpověděla skoro polovina respondentů, že v letošním školním roce 2020/2021, nenavštěvuje jejich mateřskou školu žádné dvouleté dítě, které je narozené od 1. 9. 2017 do 31. 8. 2018 (16 mateřských škol). 1 – 5 dvouletých dětí navštěvuje 39 % mateřských škol (13 mateřských škol). 6 – 10 dvouletých dětí dochází do 6 % mateřských škol (2 mateřské školy) a stejné procento navštěvuje 11 a více dvouletých dětí narozených od 1. 9. 2017 do 31. 8. 2018 (2 mateřské školy). Šetřením bylo zjištěno, že skoro polovina mateřských škol, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, nevzdělává v letošním školním roce 2020/2021 žádné dvouleté dítě, které je narozené od 1. 9. 2017 do 31. 8. 2018. Z toho vyplývá, že ve městě Plzeň je dostatek dětí starších tří let, které zaplní kapacitu mateřských škol na území města Plzně.

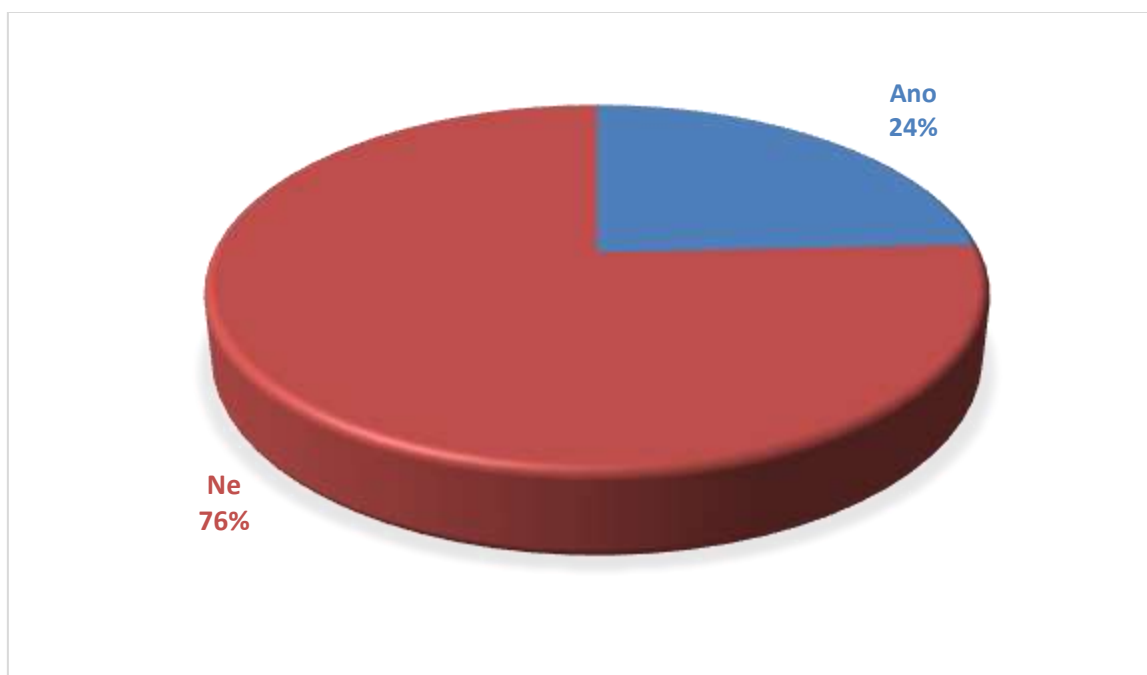
Obrázek 5: Kolik let pracuje vaše mateřská škola s dvouletými dětmi?

Zdroj: vlastní

Šetřením bylo zjištěno, že skoro 49 % mateřských škol (16 mateřských škol), které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, vůbec nepracuje s dvouletými dětmi. Svoji kapacitu jsou schopné naplnit dětmi, které jsou starší 3 let. 1 rok pracuje s dvouletými dětmi 15 % mateřských škol (5 mateřských škol). 24 % mateřských škol (8 mateřských škol) pracuje s dvouletými dětmi od 2 do 5 let. Od 6 do 10 let pracuje s dvouletými dětmi 6 % mateřských škol (2 mateřské školy) a 10 let a více pracuje s dvouletými dětmi stejné procento mateřských škol (2 mateřské školy). Počet dvouletých dětí v mateřských školách se bude v následujících letech zvyšovat, což vyplynulo i z dotazníkového šetření.

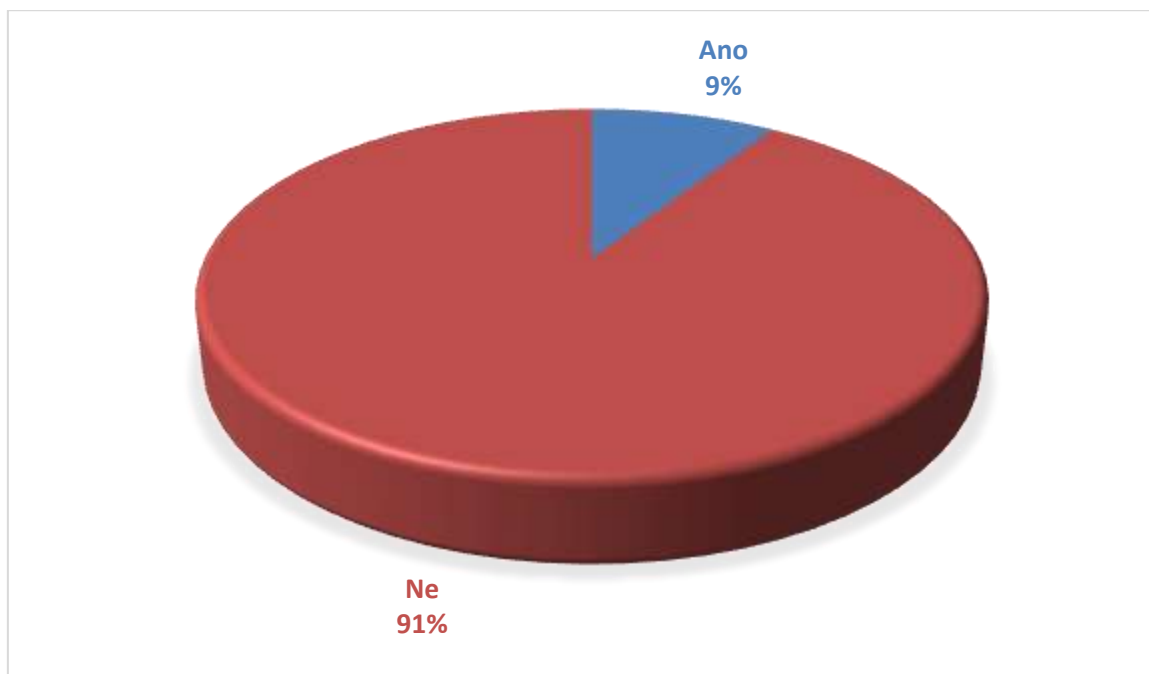
Obrázek 6: Máte samostatnou třídu určenou pouze pro dvouleté děti?

Zdroj: vlastní

Z obrázku je jednoznačně patrné, že 76 % mateřských škol (25 mateřských škol), které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, nemá samostatnou třídu pro dvouleté děti. Děti jsou tedy zařazovány do běžných tříd, které mají kapacitu 24 dětí a více. Tato skutečnost přispívá k demotivaci pedagogů, jejich vyhoření, přetížení, větší nemocnosti a degradaci předškolního vzdělávání. Pouze 24 % mateřských škol (8 mateřských škol) má samostatnou třídu pro dvouleté děti. Pro dvouleté děti je vhodnější umístění do malého kolektivu stejně starých vrstevníků. Pokud jsou děti do tří let zařazeny do smíšené třídy, je to velmi náročné jak pro pedagogy, tak pro samotné děti. Špatně se pak volí režim dne i činnosti. Přestože polovina mateřských škol, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, pracuje s dvouletými dětmi a v letošním školním roce 2020/2021 navštěvují jejich mateřskou školu, samostatnou třídu má pouze třetina těchto mateřských škol, které jsou Magistrátem zřizované.

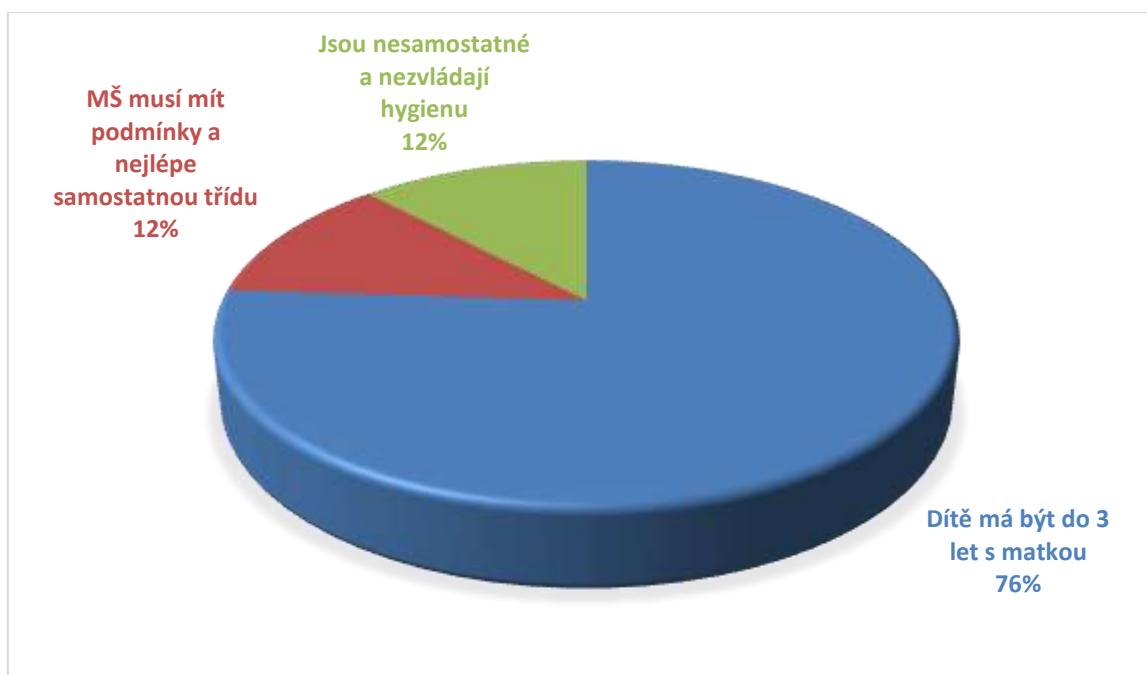
Obrázek 7: Je pro dvouleté děti z pohledu psychosociálního vývoje přínosné navštěvovat mateřskou školu?

Zdroj: vlastní

Šetřením bylo jednoznačně zjištěno, že pro dvouleté děti není z pohledu psychosociálního vývoje přínosné navštěvovat mateřskou školu. 91 % respondentů (30 ředitelky) odpovědělo ne, pouze 9 % respondentů (3 ředitelky) se přiklonilo k odpovědi ano.

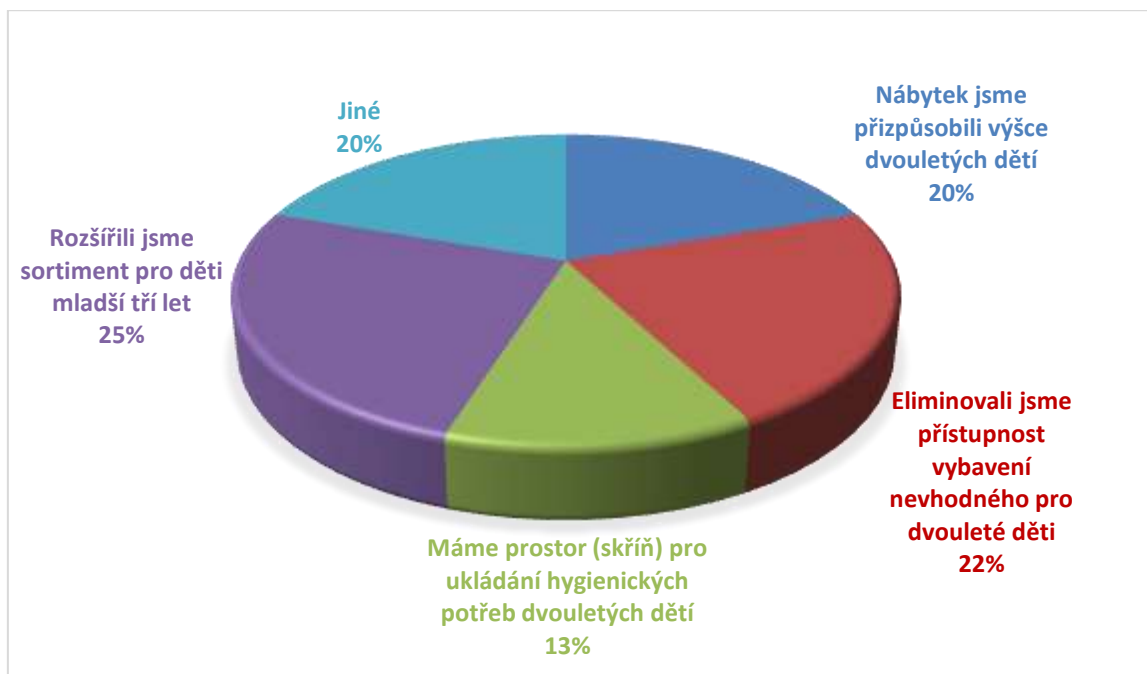
Obrázek 8: Zdůvodněte proč?

Zdroj: vlastní

Z odpovědí na první otevřenou otázku vyplývá, že 76 % ředitelek (25 ředitelek) vnímá, že dvouleté dítě nemá navštěvovat mateřskou školu, ale má být do dovršení 3 let s matkou. Z pohledu psychosociálního vývoje je to pro dítě nejlepší, protože pro vývoj dítěte je nutností velmi úzký vztah s matkou. Dítě potřebuje kotvu, několik „svých“ lidí, které má přečtené a ví, co od nich může očekávat, cítí se v jejich přítomnosti v bezpečí a pak se může rozvíjet. Největší část sociálního vývoje dvouletého dítěte probíhá v rodině. Dítě rozvíjí vztahy se členy rodiny a širší rodiny. Domov je pro dítě velmi důležitý, dítě ho zná a cítí se tam bezpečně. Od dvou let dítě poznává i vnější prostředí, dochází k odpoutávání od matky. Separace ale probíhá pomalu a dítě se ujišťuje, že má matku na dosah. 12 % ředitelek (4 ředitelky) jsou přesvědčené, že dvouleté děti jsou nesamostatné a nezvládají hygienu. Proto je potřeba další osoba, která bude o tyto děti pečovat. Chůva nebo školní asistent a překrývání pedagogů je ve třídě s dvouletými dětmi nezbytnost. U takto malých dětí jde pak spíše o „opečovávání“ než o vzdělávání. 12 % ředitelek (4 ředitelky) doporučují zlepšit podmínky mateřské školy pro vzdělávání dvouletých dětí a vytvořit samostatnou třídu pro tyto děti. Důležitá jsou pak i další opatření jako personální opatření, speciální hračky a vybavení, uzpůsobení provozu v oblasti denního režimu, hygieny a stravování.

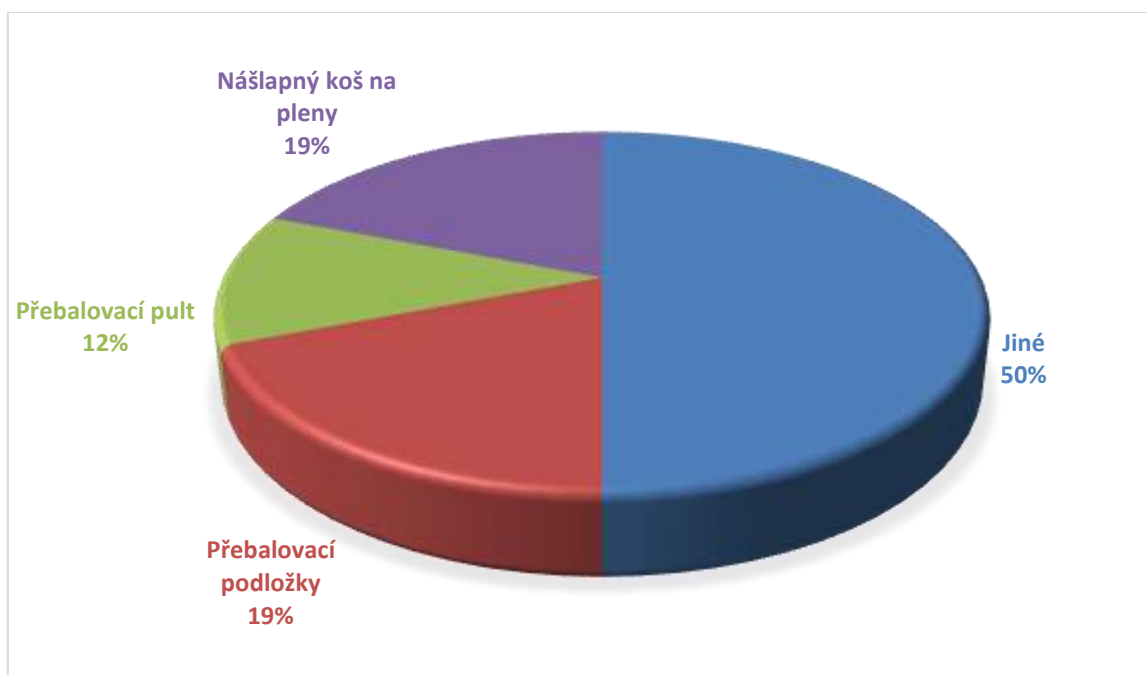
Obrázek 9: Které z materiálních podmínek máte pro dvouleté děti v mateřské škole zajištěné?

Zdroj: vlastní

Nejvíce respondentů odpovědělo, že rozšířili sortiment (např. hračky a pomůcky) pro děti mladší tří let. Celkem to bylo 25 % respondentů (18 mateřských škol). 22 % respondentů (16 mateřských škol) eliminovalo přístupnost vybavení (např. hračky a pomůcky), které nejsou vhodné pro dvouleté děti. Nábytek přizpůsobilo výšce dvouletých dětí 20 % respondentů (14 mateřských škol). 13 % respondentů (9 mateřských škol) odpovědělo, že mají prostor (skříň) pro ukládání hygienických potřeb dvouletých dětí. Odpověď – jiné si vybralo 20 % respondentů (14 mateřských škol). Tito respondenti nejčastěji odpovídali, že materiální podmínky nemají zajištěné. Mateřské školy, které vzdělávají v letošním školním roce dvouleté děti, mají zajištěno více materiálních podmínek.

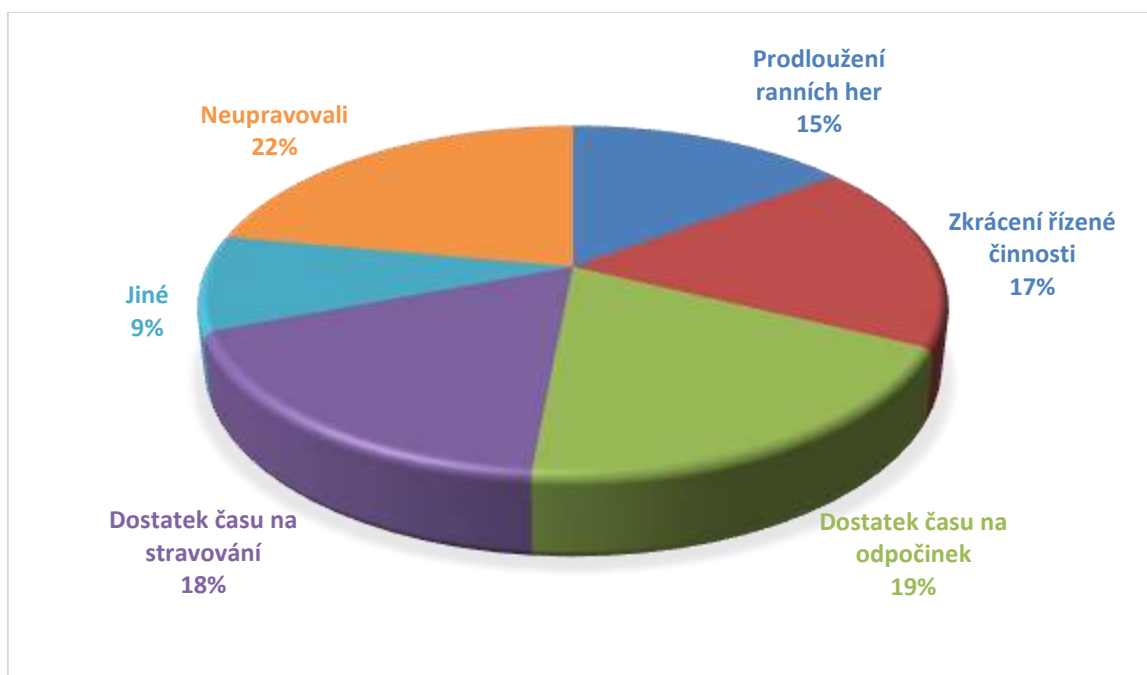
Obrázek 10: Které z hygienických podmínek máte v mateřské škole zajištěné?

Zdroj: vlastní

Přesně 50 % ředitelky mateřských škol, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, odpověděla, že mají zajištěné jiné hygienické podmínky, než jaké byly uváděny. Nejčastější odpovědí bylo, že nemají dvouleté děti (13 ředitelky) a berou děti pouze bez pleny (4 ředitelky). Malé procento ředitelky odpovědělo, že mateřské školy mají zajištěné nočníky (2 ředitelky), mají sprchový kout (1 ředitelka), mají dětské postýlky (1 ředitelka). 19 % mateřských škol (8 mateřských škol) má krytý nášlapný koš na použité pleny. 19 % mateřských škol (8 mateřských škol) má k dispozici přebalovací podložky a 12 % mateřských škol (5 mateřských škol) má k dispozici přebalovací pult. Šetřením bylo zjištěno, že hygienické podmínky mateřských škol jsou dostačující.

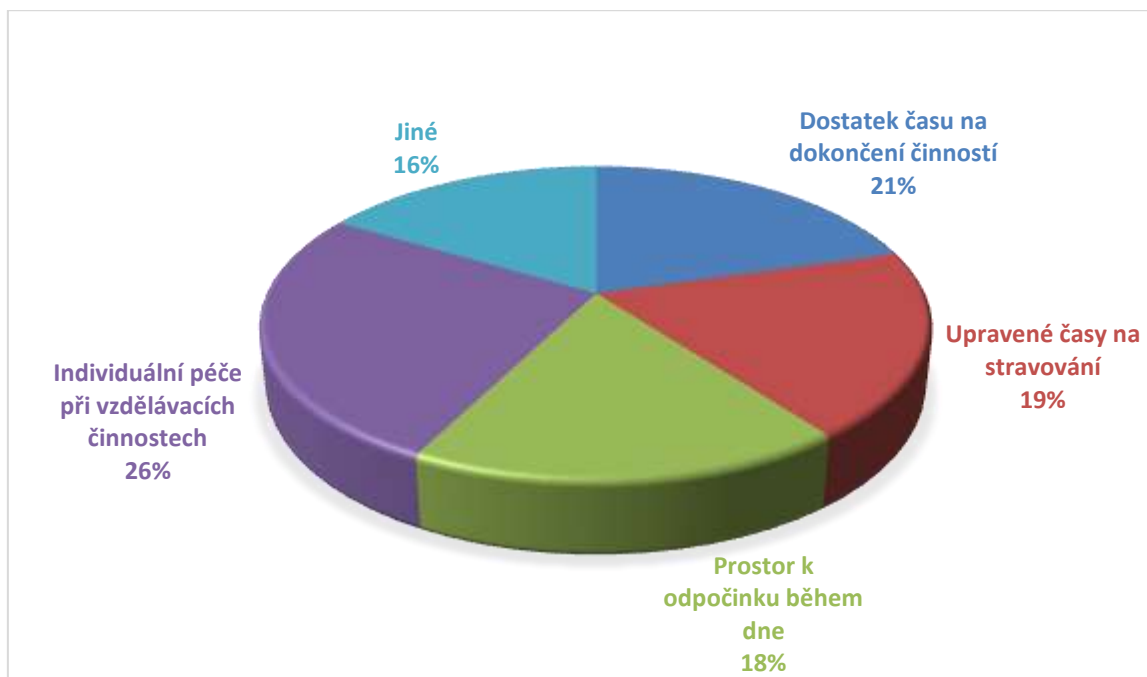
Obrázek 11: Jak jste upravili v mateřské škole režim dvouletým dětem?

Zdroj: vlastní

22 % mateřských škol (16 mateřských škol) neupravovalo režim dvouletým dětem, počet odpovídá počtu mateřských škol, které nepracují s dvouletými dětmi a v letošním školním roce 2020/2021 nemají dvouleté děti. 19 % mateřských škol (13 mateřských škol) poskytuje dvouletým dětem dostatek času na odpočinek. 18 % mateřských škol (12 mateřských škol) poskytuje dvouletým dětem dostatek času na stravování. 17 % mateřských škol (12 mateřských škol) zkrátilo řízenou činnost pro dvouleté děti. Prodloužením ranních her upravilo svůj režim pro dvouleté děti 15 % mateřských škol (10 mateřských škol). Odpověď – jiné zvolilo 9 % ředitelek (6 ředitelek). Mezi nejčastější odpovědi patří: individuální přístup pro dvouleté děti. Pro dvouleté děti je potřeba udržet stabilní denní režim, stabilní prostředí a dobu strávenou v mateřské škole. Šetřením bylo zjištěno, že mateřské školy, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, mají dostatečně upravený režim pro dvouleté děti.

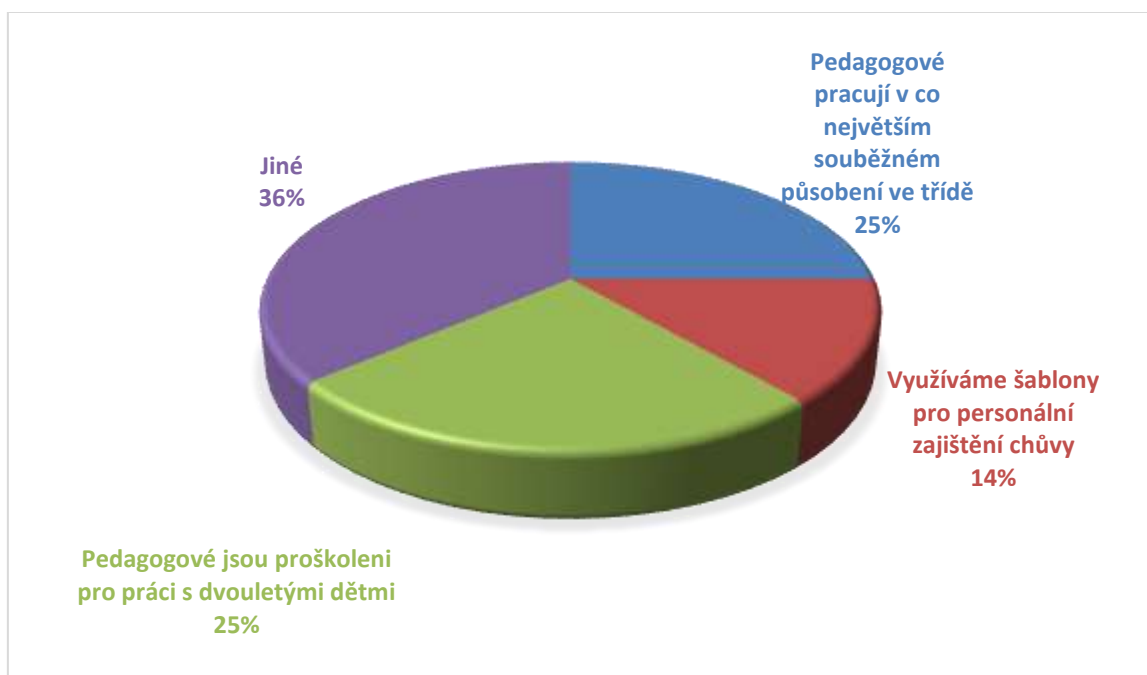
Obrázek 12: Jak máte ve vaší mateřské škole zajištěné psychosociální podmínky pro dvouleté děti?

Zdroj: vlastní

Největší podíl, 26 % mateřských škol (19 mateřských škol) umožňuje dvouletým dětem dostatek individuální péče při vzdělávacích činnostech. Pro dvouleté děti jsou důležité činnosti, které se opakují a časová posloupnost. 21 % mateřských škol (15 mateřských škol) dává dvouletým dětem dostatek času na dokončení činností. 19 % mateřských škol (14 mateřských škol) má upravené časy na stravování. Prostor k odpočinku během dne umožňuje dvouletým dětem 18 % mateřských škol (13 mateřských škol). Dvouleté děti není vhodné budit, ale nechat je dostatečně odpočinout. 16 % respondentů (12 respondentů) se přiklonilo k odpovědi – jiné. Odpovídali, že nemají dvouleté děti. Z výsledků vyplývá, že mateřské školy mají velmi dobře zajištěné psychosociální podmínky pro dvouleté děti.

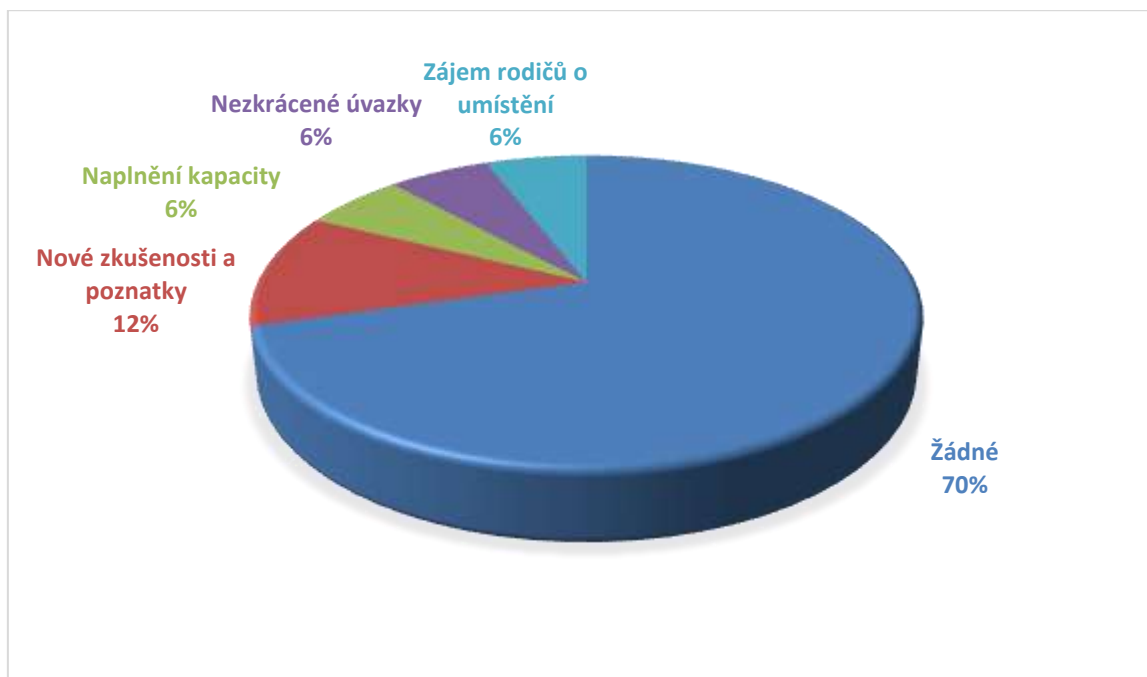
Obrázek 13: Jaké máte ve vaší mateřské škole zajištěné personální podmínky?

Zdroj: vlastní

Nejvíce respondentů, 36 % respondentů, odpovědělo, že mají zajištěné jiné personální podmínky, než bylo uvedeno v nabídce. Převažovala odpověď, že nemají zajištěné personální podmínky (9 mateřských škol), 3 mateřské školy mají školního asistenta, 3 mateřské školy mají zajištěnou chůvu od zřizovatele, 3 mateřské školy mají dětskou sestru a 1 mateřská škola má třídu pro pouze 9 dětí. 25 % mateřských škol (11 mateřských škol) má proškolené pedagogy pro práci s dvouletými dětmi a dalších 25 % mateřských škol (11 mateřských škol) zajistila co největší souběžné působení pedagogů ve třídě s dvouletými dětmi. Dvouleté děti si vytvářejí pevnou vazbu ke svým učitelkám, je nutné, aby učitelky zůstaly po celý školní rok stejné. 14 % mateřských škol (6 mateřských škol) využívá šablony pro personální zajištění chůvy. Personální podmínky v mateřských školách, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, jsou dobře zajištěné.

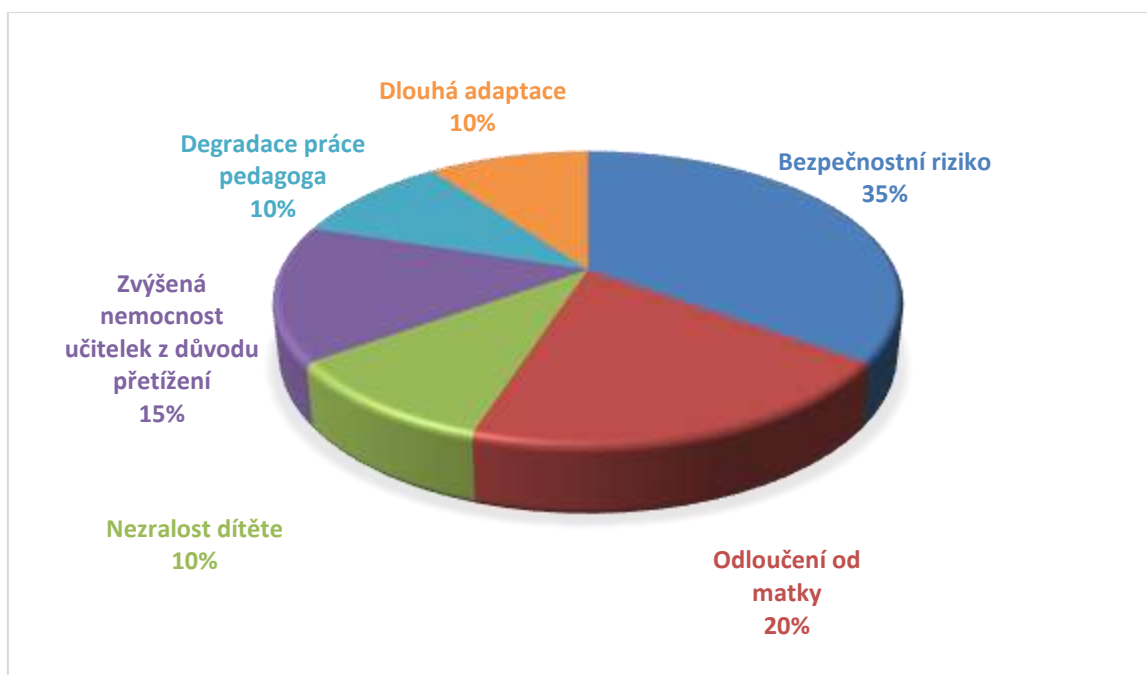
Obrázek 14: Jaké příležitosti přináší podle Vás mateřské škole vzdělávání dvouletých dětí?

Zdroj: vlastní

Otázka byla otevřená a většina respondentů, 70 % ředitelek (23 ředitelek), odpověděla, že mateřské škole vzdělávání dvouletých dětí nepřináší žádné příležitosti. 12 % ředitelek (4 ředitelky) si myslí, že vzdělávání dvouletých dětí přináší mateřské škole nové zkušenosti a poznatky. Ostatní ředitelky odpovídaly, že mateřské škole přináší vzdělávání dvouletých dětí naplnění kapacity, nezkrácené úvazky a zájem rodičů o umístění. Z toho vyplývá, že většina ředitelek mateřských škol, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, nevidí ve vzdělávání dětí ve své mateřské škole žádný přínos pro mateřskou školu a své pedagogy.

Obrázek 15: Jaká rizika přináší podle Vás mateřské škole vzdělávání dvouletých dětí?

Zdroj: vlastní

Jednalo se o otevřenou otázku a respondenti nejčastěji odpovídali, že za největší riziko považují riziko bezpečnostní, 35 % respondentů (12 ředitelek). 20 % respondentů (7 ředitelek) vidí jako největší riziko odloučení dítěte od matky. 15 % ředitelek (5 ředitelek) poukazuje na riziko zvýšené nemocnosti učitelek z důvodu přetížení. 10 % ředitelek (3 ředitelky) upozorňují na nezralost dítěte. Stejný počet ředitelek považuje za riziko degradaci práce pedagoga a dlouhou adaptaci dítěte v mateřské škole.

Závěr

Řada rodičů přemýšlí o tom, zda umístí svoje dítě do mateřské školy nebo jiného zařízení institucionální péče pro děti raného věku, nebo zvolí možnost být se svým dítětem doma do věku minimálně tří let. Pokud se rodič rozhodne umístit dvouleté dítě do předškolního vzdělávání, je potřeba zajistit efektivní vzdělávání dvouletých dětí, spokojenost dětí, rodičů i pedagogů, respektování zájmů i potřeb dítěte. Bakalářská práce s názvem Dvouleté děti v předškolním vzdělávání byla zaměřena na připravenost mateřských škol, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, přijímat dvouleté děti. Bylo zjišťováno, kolik mateřských škol, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, vzdělává v letošním školním roce 2020/2021 dvouleté děti, výzkum se zabýval podmínkami materiálními, personálními, hygienickými, psychosociálními a režimem dne. Bylo zjišťováno, jaké příležitosti a jaká rizika přináší vzdělávání dvouletých dětí mateřským školám.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit připravenost mateřských škol, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, přijímat dvouleté děti k předškolnímu vzdělávání.

Byly stanoveny následující výzkumné otázky:

1. Které materiální, hygienické a personální podmínky splňují mateřské školy při předškolním vzdělávání dvouletých dětí nejvíce?
2. Jak mají mateřské školy zajištěné psychosociální podmínky a upravený režim dne při předškolním vzdělávání dvouletých dětí?
3. Jaká rizika a jaké příležitosti přináší mateřské škole vzdělávání dvouletých dětí?

Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že polovina mateřských škol, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, nevzdělává v letošním školním roce 2020/2021 žádné dvouleté dítě, které je narozené od 1. 9. 2017 do 31. 8. 2018. Z toho vyplývá, že ve městě Plzeň je dostatek dětí starších tří let, které zaplní kapacitu mateřských škol na území města Plzně. Před 6 a více lety pracovaly s dvouletými dětmi pouze 4 mateřské školy, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně. V posledních 5 letech se zvýšil počet mateřských škol, které vzdělávají dvouleté děti, o 13 mateřských škol. Z toho vyplývá, že počet mateřských škol, které vzdělávají dvouleté děti, roste. Pouze 8 mateřských škol má samostatnou třídu pro dvouleté děti. Pro dvouleté děti je vhodnější umístění do malého kolektivu stejně starých

vrstevníků. Pokud jsou děti do tří let zařazeny do smíšené třídy, je to velmi náročné jak pro pedagogy, tak pro samotné děti. Špatně se pak volí režim dne i činnosti. Přestože polovina mateřských škol, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, pracuje s dvouletými dětmi a v letošním školním roce 2020/2021 navštěvují jejich mateřskou školu, samostatnou třídu má pouze čtvrtina těchto mateřských škol, které jsou Magistrátem zřizované. 30 ředitelek mateřských škol, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, odpovědělo, že pro dvouleté děti není z pohledu psychosociálního vývoje vhodné navštěvovat mateřskou školu. 25 ředitelek je přesvědčeno, že dvouleté dítě nemá navštěvovat mateřskou školu, ale má být do dovršení 3 let s matkou. Ranému dětství přisuzovala psychologie vždy obrovský význam. Dítě se v tomto období vyvíjí velmi dynamicky, a tak je pro dítě velmi důležité i prostředí a lidé, na kterých je dítě v tomto věku závislé. Záleží velmi na jejich působení a odpovědnosti. Dítě je otevřené a rozvíjí se po všech stránkách. Dítě potřebuje kotvu, několik „svých“ lidí, které má přečtené a ví, co od nich může očekávat, cítí se v jejich přítomnosti v bezpečí a pak se může rozvíjet.

Z výsledků výzkumného šetření je vidět, že mateřské školy zřizované Magistrátem města Plzně mají zajištěné tyto materiální podmínky: eliminovaly přístupnost vybavení nevhodného pro dvouleté děti (např. hračky, pomůcky), nábytek přizpůsobily výšce dvouletých dětí a rozšířily sortiment (např. hračky, pomůcky) pro děti mladší tří let. Mateřské školy mají materiální podmínky velmi dobře zajištěné, jsou vybaveny dostatečným množstvím podnětných a bezpečných hraček a pomůcek vhodných pro dvouleté děti, jak doporučuje RVP PV. Šetřením bylo zjištěno, že mateřské školy mají z hygienických podmínek nejvíce zajištěné tyto podmínky: mají krytý nášlapný koš na použité pleny, mají k dispozici přebalovací podložky a mají k dispozici přebalovací pult. Ze šetření vyplynulo, že mateřské školy, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, mají nejvíce zajištěné tyto personální podmínky: pedagogové pracují v co největším souběžném působení ve třídě (3 hod. a více denně), jejich pedagogové absolvovali speciální školení pro práci s dvouletými dětmi a využívají šablon pro personální zajištění chůvy. Tyto personální podmínky doporučuje MŠMT ve svém informačním materiálu pro dvouleté děti.

Ze šetření vyplynulo, že režim dne dvouletým dětem upravily všechny mateřské školy, které vzdělávají v letošním školním roce dvouleté děti. Nejvíce se zaměřily na dostatek času

na odpočinek, dostatek času na stravování, zkrácení řízené činnosti a prodloužení ranních her. Mateřské školy zajistily vyhovující režim dne pro dvouleté děti, který respektuje jejich potřeby: pravidelnost, dostatek času na odpočinek, stravování a realizaci činností tak, jak doporučuje RVP PV. Psychosociální podmínky mají mateřské školy dobře zajištěné. Mateřské školy se zaměřily na dostatek individuální péče při vzdělávacích činnostech, tím splnily doporučení RVP PV, které doporučuje realizovat vzdělávací činnosti v menších skupinách nebo individuálně. Děti mají dostatek času na realizaci a dokončování činností, učitel uplatňuje k dítěti laskavě důsledný přístup, což je jedno z doporučení RVP PV. Děti mají prostor k odpočinku během dne a upravené časy na stravování.

Z výsledků šetření je vidět, že 70 % ředitelek mateřských škol, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, si myslí, že vzdělávání dvouletých dětí nepřináší mateřské škole žádné příležitosti. Pouze 12 % ředitelek vidí příležitost v nových zkušenostech, protože pedagogičtí pracovníci se musí dále vzdělávat a dochází k jejich rozvoji. Dále je to naplnění kapacity a nezkracování úvazku v době, kdy je méně dětí. Nemusí docházet k rušení tříd nebo i celých mateřských škol. Vzdělávání dvouletých dětí není mezi pedagogy oblíbené, bojí se vyhoření, častější nemocnosti a degradace předškolního vzdělávání. Z jejich pohledu jde spíše o „opečování“, než o vzdělávání. Mezi největší rizika, která vidí ředitelky mateřských škol, patří riziko bezpečnostní, odloučení od matky, zvýšená nemocnost učitelek z důvodu přetížení. To vše souvisí s nezralostí dvouletých dětí navštěvovat mateřskou školu a potřebě zůstat co nejdéle s matkou. Mateřská škola musí připravit podmínky pro vzdělávání dvouletých dětí a zajistit kvalitní personál. Pro dvouleté děti je vhodnější umístění v samostatné třídě, pokud jsou zařazeny do smíšené třídy, je to velmi náročné pro pedagoga i samotné děti. Je pak těžké zvolit vhodné činnosti ve třídě a režim dne.

Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že mateřské školy, které jsou zřizované Magistrátem města Plzně, mají odpovídající materiální, hygienické a personální podmínky pro vzdělávání dvouletých dětí. Mají dobře nastavené psychosociální podmínky a režim dne dvouletých dětí. Vzdělávání dvouletých dětí přináší podle ředitelek mateřským školám spíše rizika než příležitosti.

Výsledky bakalářské práce by mohly být užitečné široké veřejnosti, rodičům, pedagogickým pracovníkům a ředitelům škol, které vzdělávají nebo budou vzdělávat dvouleté děti.

Mohou zjistit, které podmínky je potřeba zajistit, aby vzdělávání dvouletých dětí bylo v souladu s jejich potřebami a právní legislativou. Výsledky šetření byly předány k využití vedoucí odboru školství, mládeže a tělovýchovy Magistrátu města Plzně Ing. Bc. Dagmar Škrlantové, která zaštitila výzkumné šetření.

Seznam použitých informačních zdrojů

- BACUS, Anne, 2015. *Vaše dítě ve věku od 1 do 3 let*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0902-7.
- BRUCEOVÁ, Tina, 1996. *Předškolní výchova. Deset principů moderní pedagogiky a jejich aplikace v praxi*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-068-5
- GAVORA, Peter, 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.
- HAVLÍNOVÁ, Miluše, 1995. *Zdravá mateřská škola*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-048-0.
- Informační materiál ke vzdělávání dětí od 2 do 3 let [online] 2017 [vid. 2021-1-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/39798/>
- KOTOVÁ, MARCELA, 2021. *Knižka pro začínající učitelky mateřských škol*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1721-3.
- KOŤÁTKOVÁ, Soňa, 2008. *Dítě a mateřská škola*. Grada Publishing, a. s., Praha. ISBN 978-80-247-1568-1.
- KROPÁČKOVÁ, Jana a Hana SPLAVCOVÁ, 2017. *Dvouleté děti v předškolním vzdělávání. Od jara do léta*. Praha: Raabe. ISBN 978-80-7496-316-2
- KROPÁČKOVÁ, Jana a Hana SPLAVCOVÁ, 2016. *Dvouleté děti v předškolním vzdělávání. Od podzimu do zimy*. Nakladatelství Dr. Josef Raabe s.r.o. ISBN 978-80-7496-270-7
- MATĚJČEK, Zdeněk, 2005. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 80-247-0870-1.
- MATĚJČEK, Zdeněk, 2013. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0519-7.
- MATĚJČEK, Zdeněk, Marie POKORNÁ a Petr KARGER, 2016. *Rodičům na nejhezčí cestu*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1029-0.
- MERTIN, Václav, 2020. *Ještě ke dvouletým dětem v mateřské škole....Speciál pro mateřské školy*. 2/2020, ročník II. ISSN 2571-0591

MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ, 2010. *Psychologie pro učitelky MŠ*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-627-8

OPRAVILOVÁ, Eva, 2016. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-271-9087-4

OPRAVILOVÁ, Eva a Vladimíra GEBHARTOVÁ, 2011. *Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-703-9

PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ, 2013. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0495-4

RVP PV [online]. 2018 [vid. 2021-1-11]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/45304/>

SÁRKÖZI, Radek, 2021. *Jaké změny čekají dětské skupiny?* Poradce ředitelky mateřské školy. Číslo 5, leden 2021. ISSN 1804-9745

SPLAVCOVÁ, Hana a Jana KROPÁČKOVÁ, 2016. *Vzdělávání dětí od dvou let v MŠ*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1042-9

SVOBODOVÁ, Eva, 2007. *Prosociální činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe. ISBN 80-86307-39-5

ŠTEFKOVÁ, Jaroslava, 2020. *Základem je dobrý vztah s rodiči*. Učitelské noviny. 26/2020, ročník 123. ISSN 0139-5718

ŠTEFKOVÁ, Jaroslava, 2020. *Na začátku byla mateřská škola*. Učitelské noviny. 7/2020, ročník 123. ISSN 0139-5718

VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. – Praha: Karolinum. Univerzita Karlova v Praze. ISBN 978-80-246-2153-1

Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů [online]. 2005 [vid. 2021/1/11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-14#p1>

Vyhláška č. 84/2001 Sb., o hygienických požadavcích na hračky a výrobky pro děti ve věku do 3let [online]. 2001 [vid. 2021-1-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-84#p1>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů [online]. 2004 [vid. 2021-1-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561?text=561%2F2004#cast2>

Zákon č. 563/2004 Sb., zákon o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů [online]. 2004 [vid. 2021/1/11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563?text=563%2F2004#cast1>

Seznam příloh

Příloha 1: Dotazník

1. Jak dlouho pracujete na vedoucí pozici ředitele/ředitelky mateřské školy?
 - do 1 roku
 - do 5 let
 - do 10 let
 - nad 10 let
2. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
 - středoškolské (předškolní pedagogika)
 - vyšší odborné
 - vysokoškolské bakalářské
 - vysokoškolské magisterské
3. Kolik dvouletých dětí narozených od 1. 9. 2017 do 31. 8. 2018 navštěvuje vaši mateřskou školu ve školním roce 2020/2021?
 - žádné
 - 1 – 5
 - 6 – 10
 - 11 a více
4. Kolik let pracuje vaše mateřská škola s dvouletými dětmi?

nepracuje vůbec

 - 1 rok
 - 2 – 5 let
 - 6 – 10 let
 - více než 10 let
5. Máte samostatnou třídu určenou pouze pro dvouleté děti?
 - ano
 - ne
6. Je pro dvouleté děti z pohledu psychosociálního vývoje přínosné navštěvovat mateřskou školu? Zdůvodněte proč?
 - ano
 - ne
7. Zdůvodněte proč?
8. Které z materiálních podmínek máte pro dvouleté děti v mateřské škole zajištěné?
 - nábytek jsme přizpůsobili výšce dvouletých dětí

- eliminovali jsme přístupnost vybavení nevhodného pro dvouleté děti (např. hračky, pomůcky)
 - rozšířili jsme sortiment (např. hračky, pomůcky) pro děti mladší tří let
 - máme prostor (skříň) pro ukládání hygienických potřeb dvouletých dětí (pleny, vlhčené ubrousky)
 - jiné (doplňte):
9. Které z hygienických podmínek máte v mateřské škole zajištěné?
- máme k dispozici přebalovací podložky
 - máme k dispozici přebalovací pult
 - máme krytý nášlapný koš na použité pleny
 - jiné (doplňte):
10. Jak jste upravili v mateřské škole režim dne dvouletým dětem?
- prodloužení ranních her
 - zkrácení řízené činnosti
 - dostatek času na odpočinek
 - dostatek času na stravování
 - jiné (doplňte):
 - neupravovali
11. Jak máte ve vaší mateřské škole zajištěné psychosociální podmínky pro dvouleté děti?
- děti mají dostatek času na realizaci a dokončování činností
 - máme upravené časy stravování
 - děti mají prostor k odpočinku během dne
 - děti mají dostatek individuální péče při vzdělávacích činnostech
 - jiné (doplňte)
12. Jaké máte ve vaší mateřské škole zajištěné personální podmínky?
- pedagogové pracují v co největším souběžném působení ve třídě (3 hod. a více denně)
 - využíváme šablony pro personální zajištění chůvy
 - naši pedagogové absolvovali speciální školení pro práci s dvouletými dětmi
 - jiné (doplňte):
13. Jaké příležitosti přináší podle Vás mateřské škole vzdělávání dvouletých dětí?
14. Jaká rizika přináší podle Vás mateřské škole vzdělávání dvouletých dětí?